

Arbejdsmiljøet i Danmark
Travlhed og/eller Stress
Muskel-skelet besvær
Arbejdsfastholdelse
m.m.

Palle Ørbæk

Direktør, speciallæge, dr.med.

poe@arbejdsmiljoforskning.dk

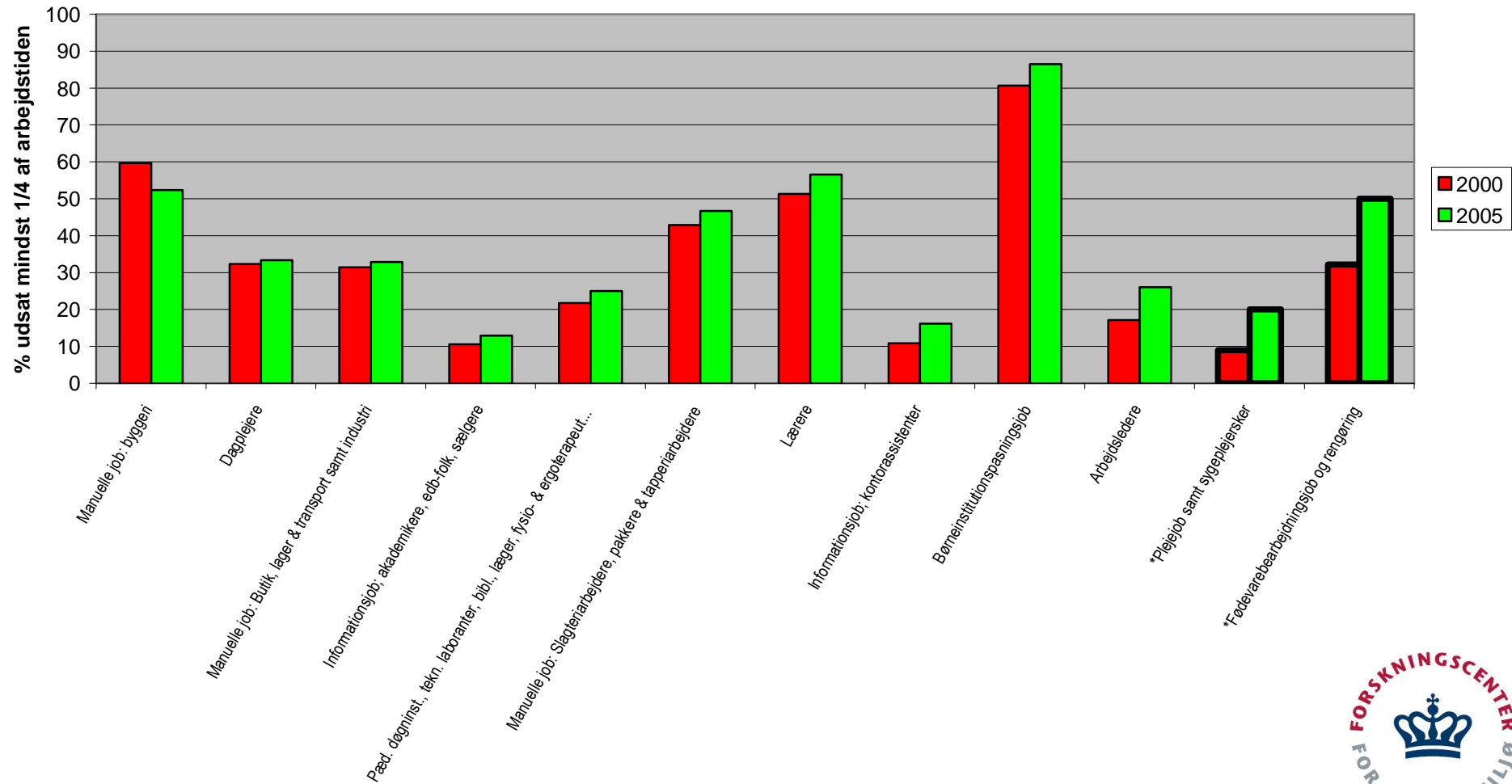

Udviklingen 2000—2005

- Flere klager over støj (+12%)
- Mere tempo (+8%)
- Mere støtte fra ledelsen (+3%)
- Bedre fremtidsmuligheder (+9%)
- Bedre samspil mellem arbejde og familie (+5%)

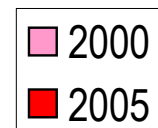
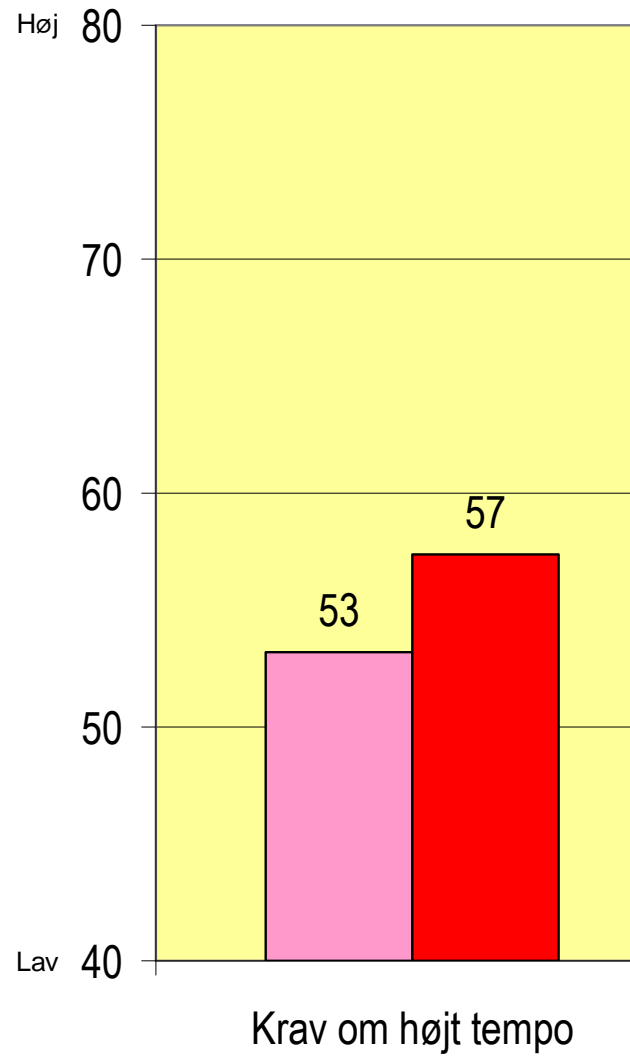
Støj så man må hæve stemmen

Støj, så man må hæve stemmen

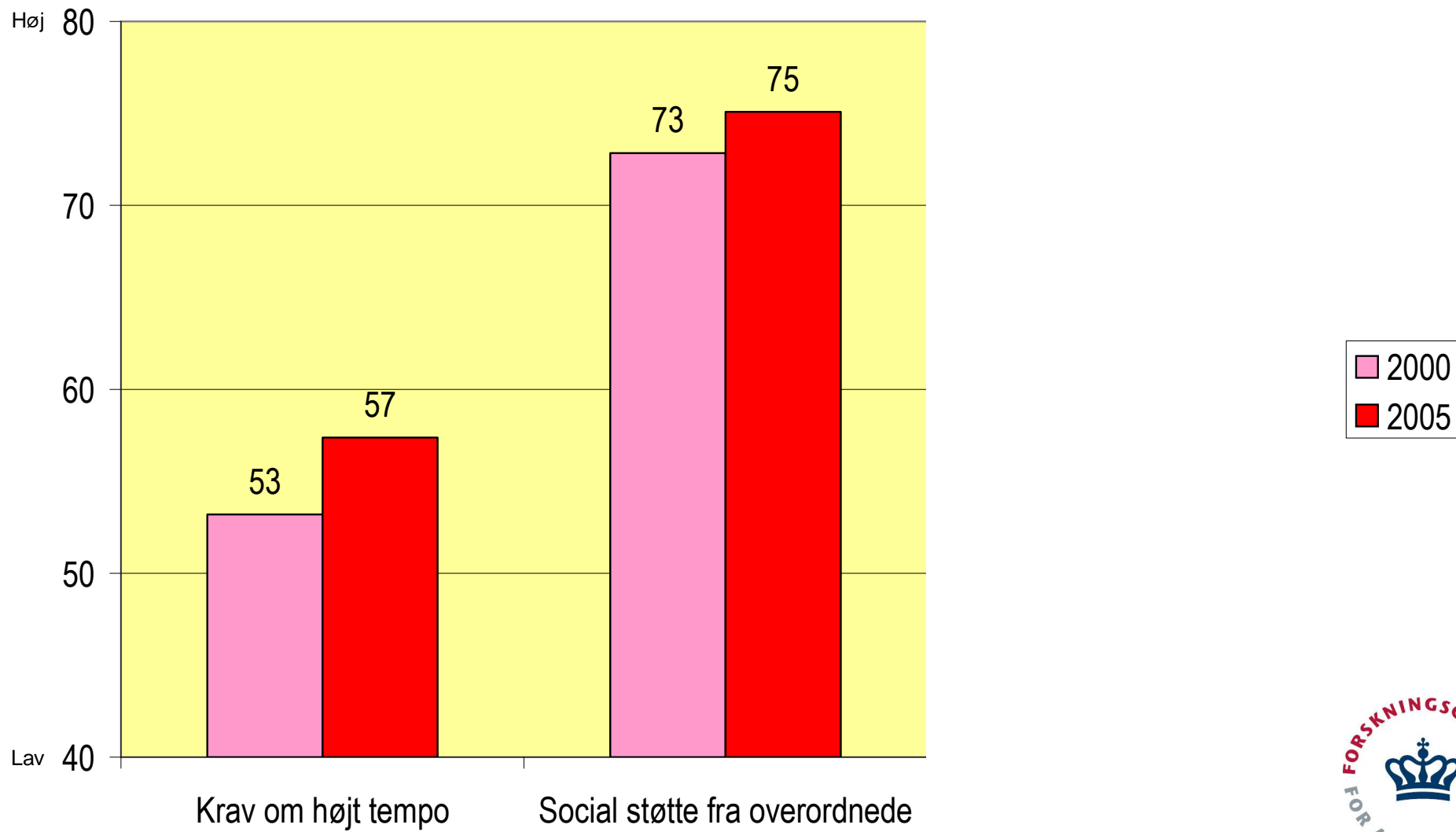

*Signifikant ændring

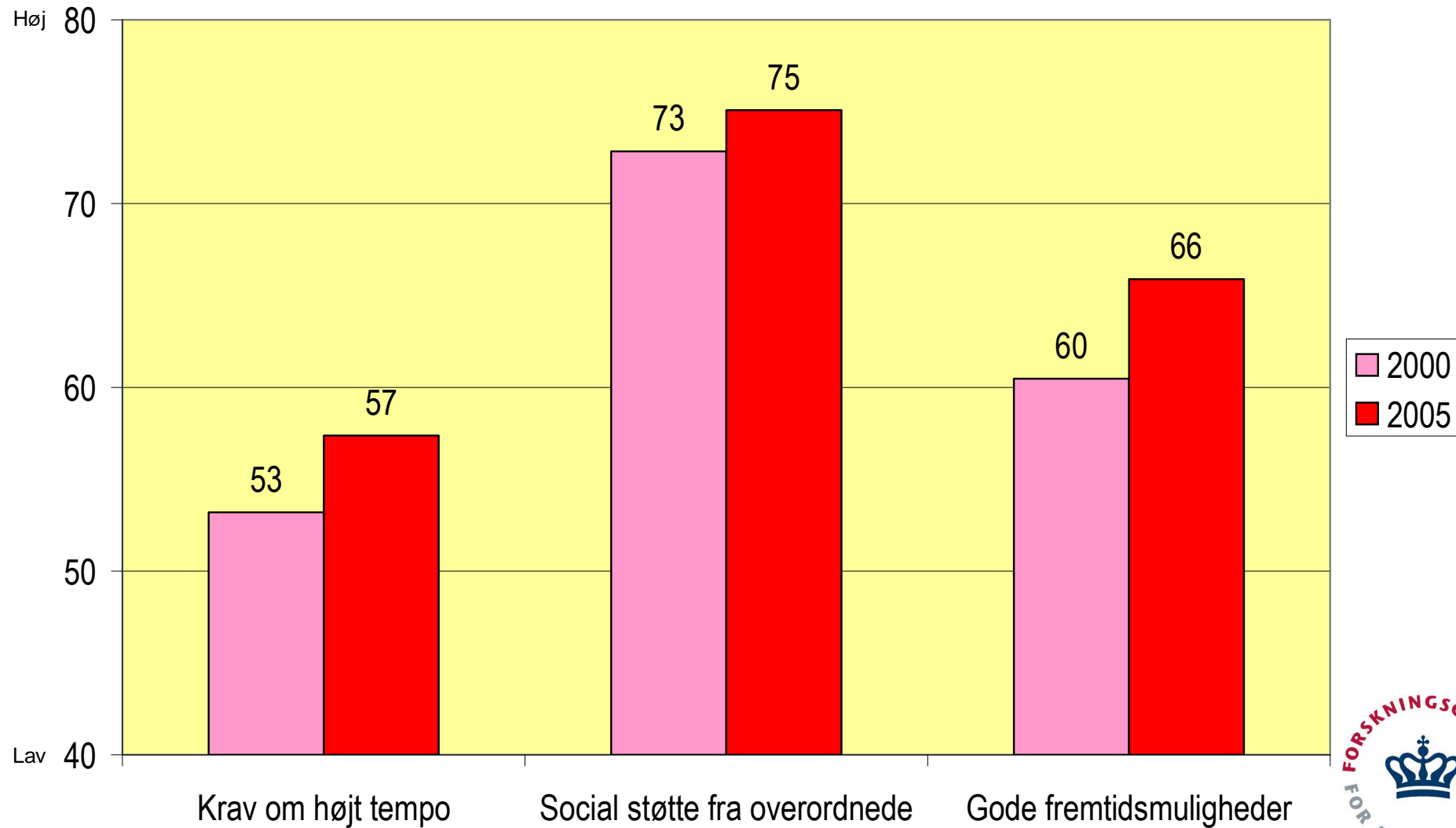
Øget tempo

Øget tempo - Støtte

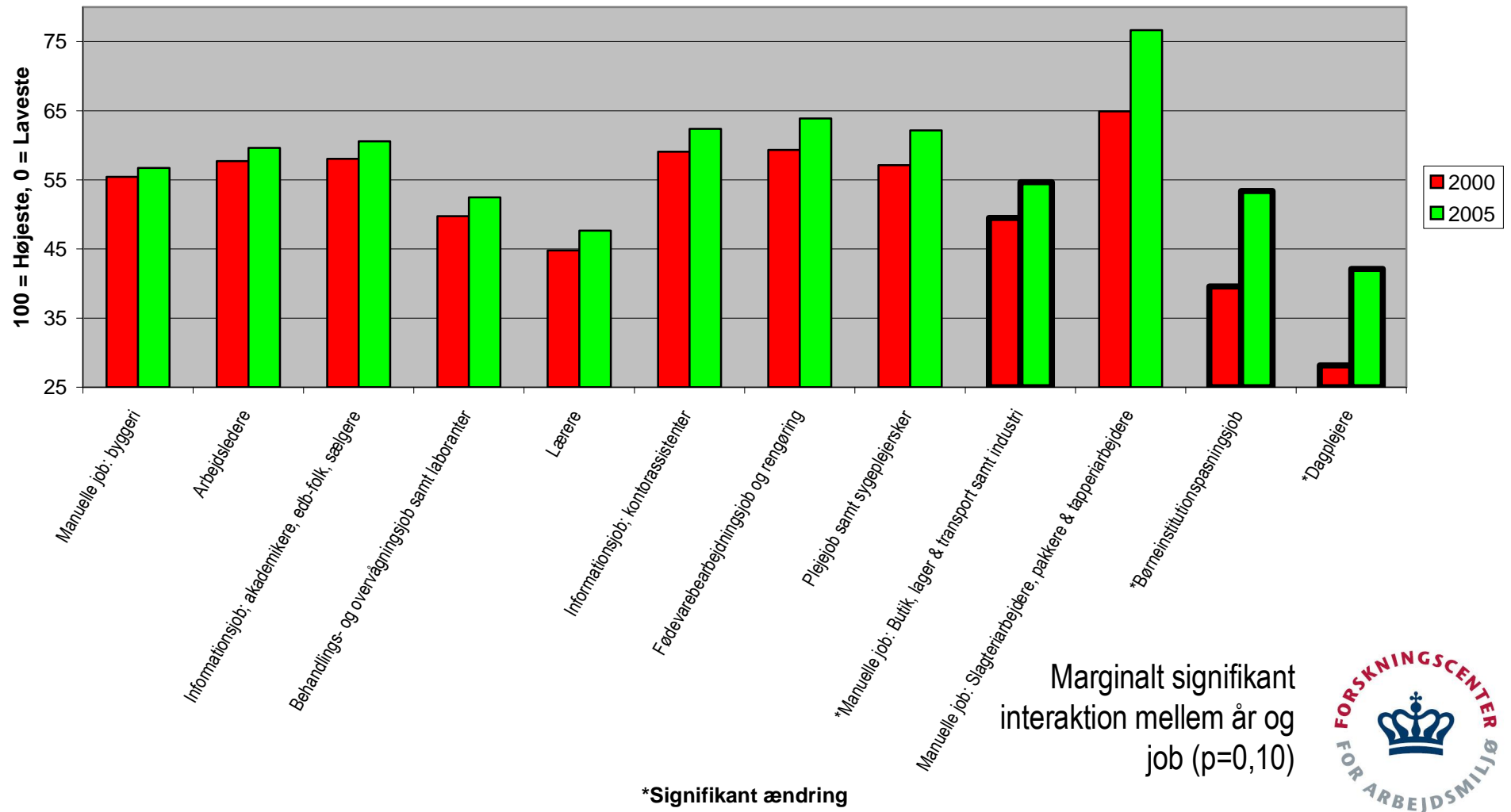

Øget tempo – Støtte - Fremtidsmuligheder

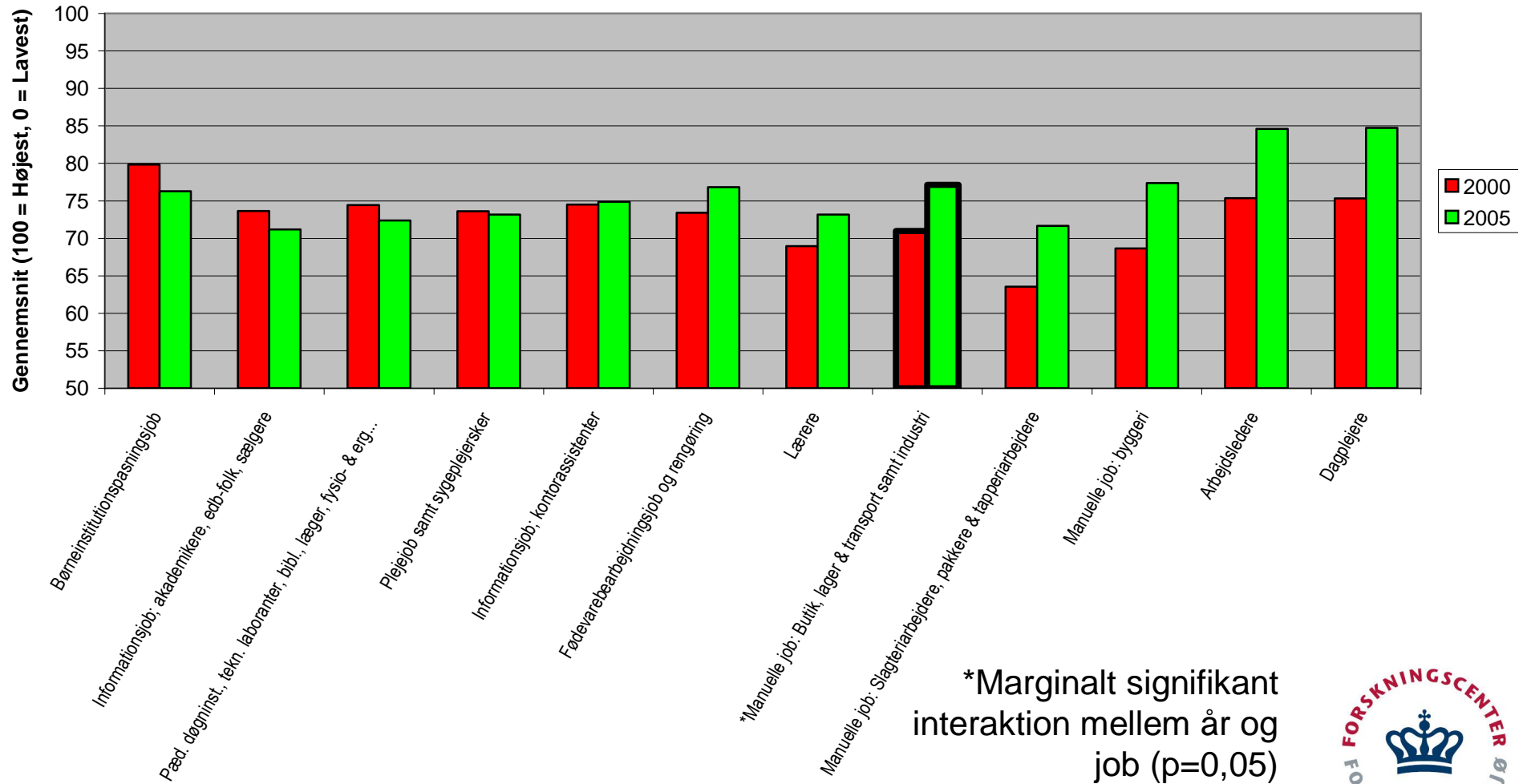
Krav om at arbejde hurtigt

Krav om at arbejde hurtigt

Støtte fra overordnede

Støtte fra overordnede

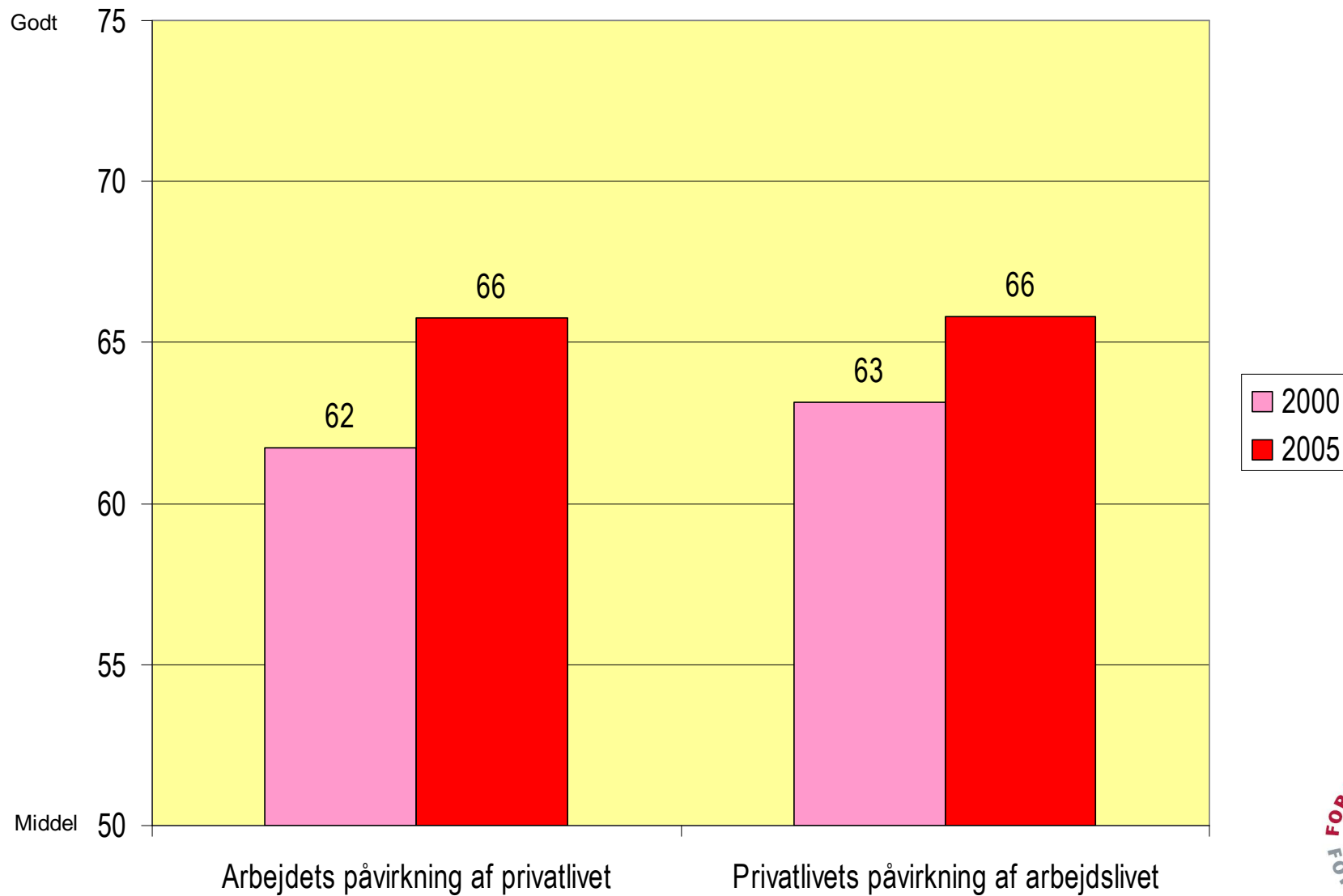

*Signifikant ændring

*Marginalt signifikant interaktion mellem år og job (p=0,05)

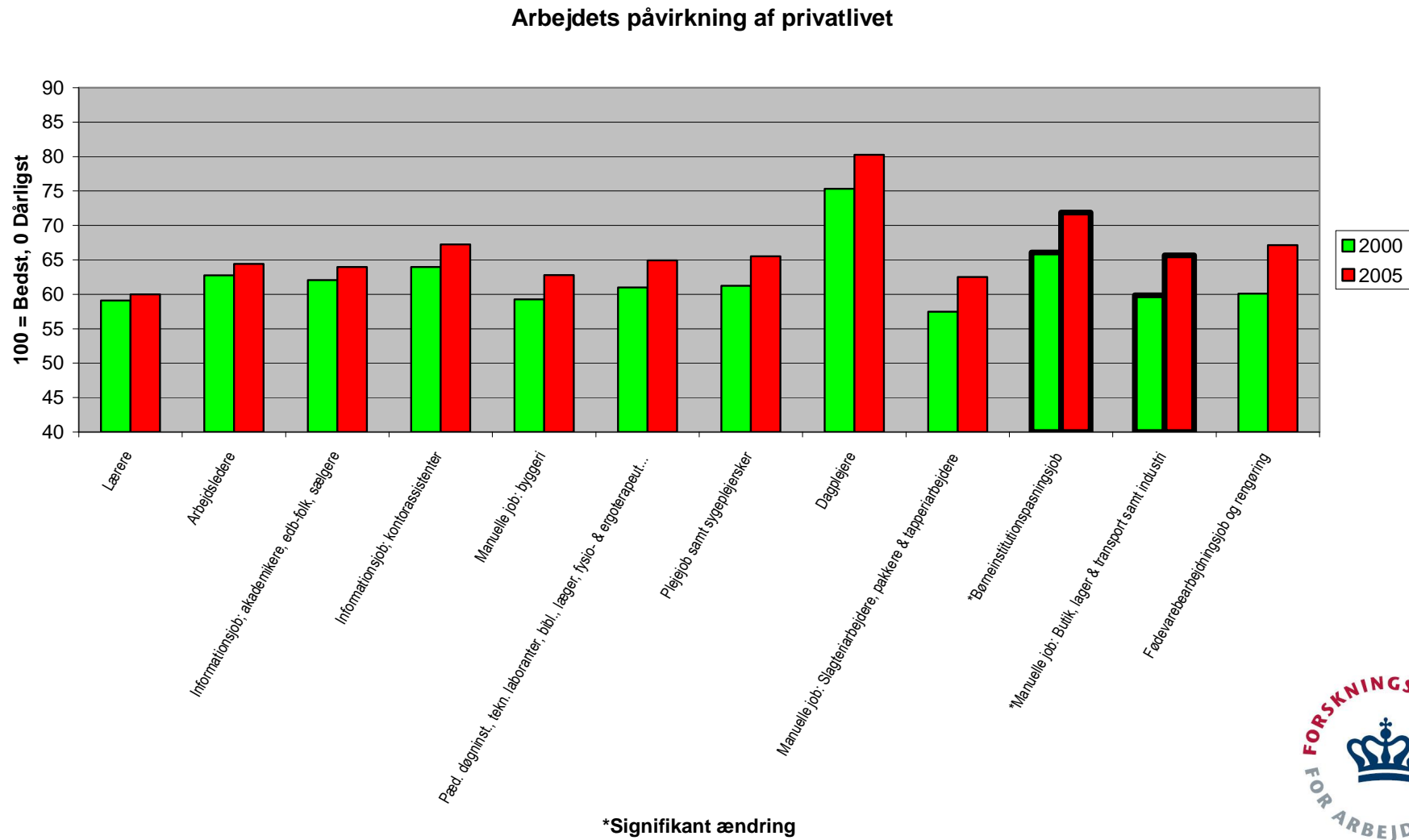

Bedre samspil mellem arbejde og privatliv

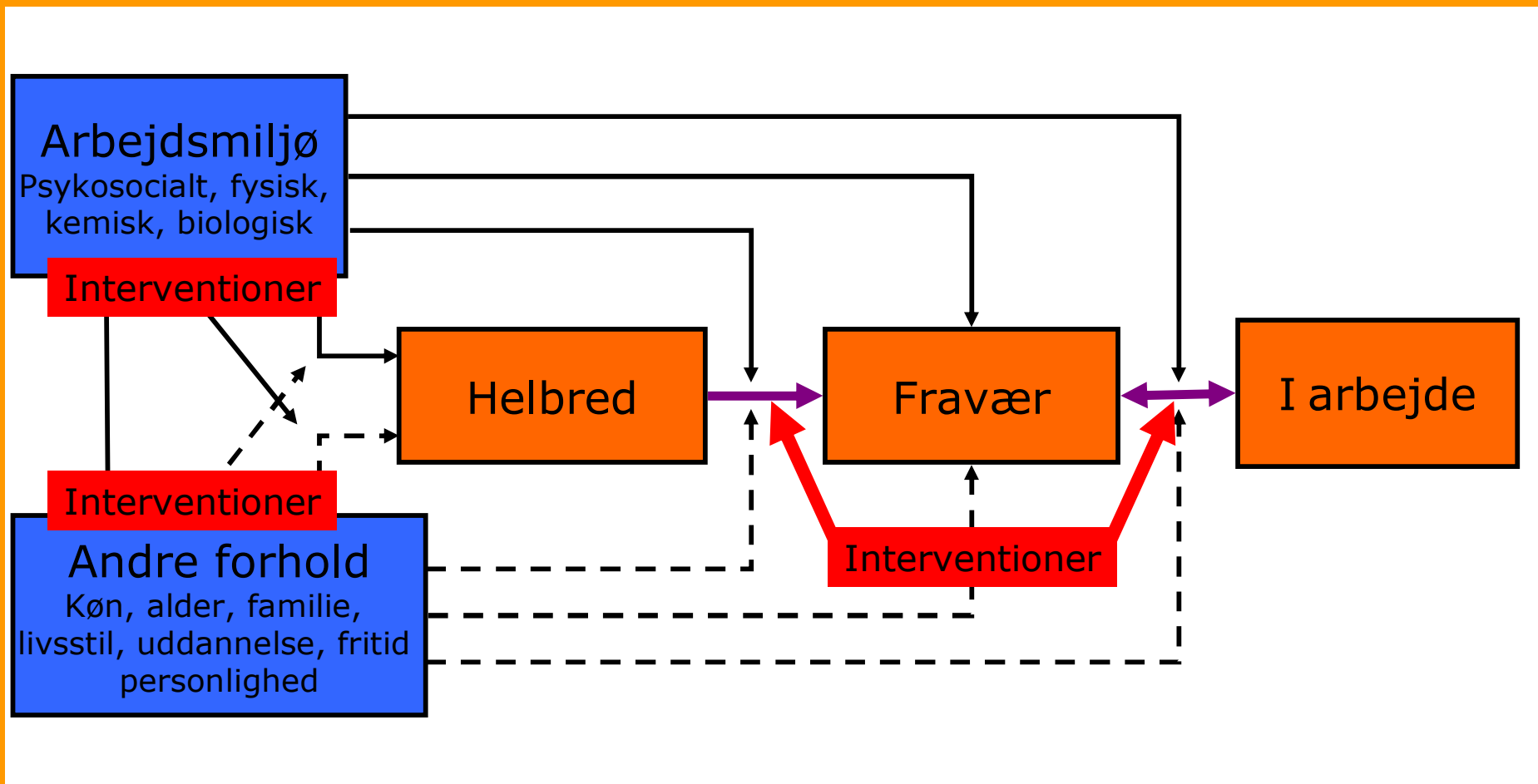
Arbejdets påvirkning af privatlivet

OBS ! 100 er bedst

Arbejdsmiljøet og arbejdsfastholdelse

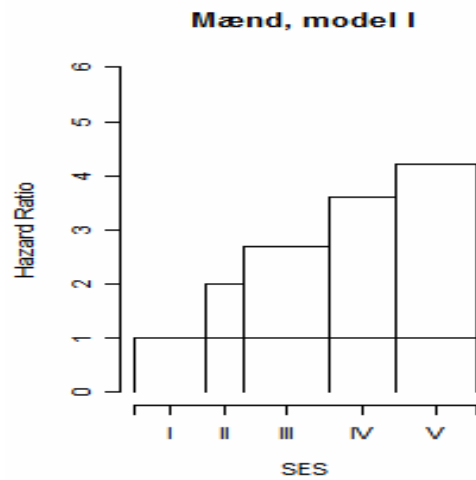
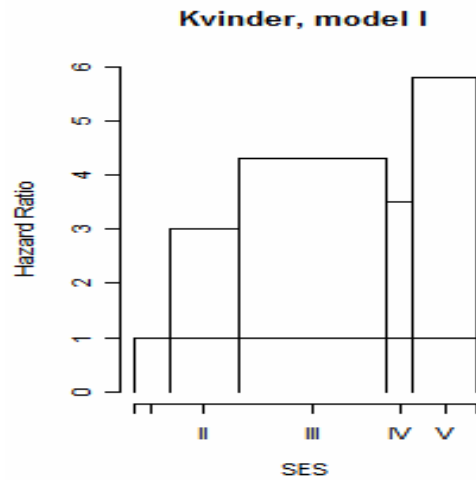
Samfundet: Politiske, Økonomiske, Juridiske og Sociale forhold

Samfundet: Sundhedsvæsen, Rehabilitering

Social ulighed i sygefravær

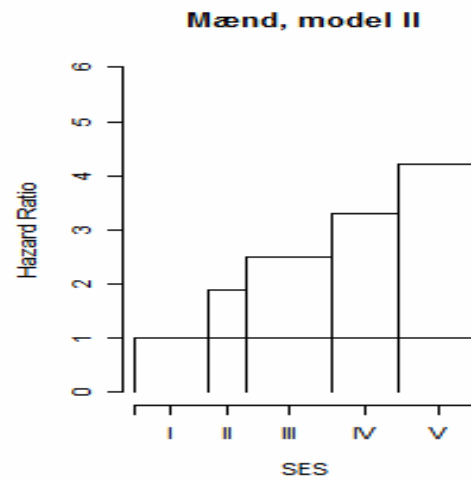
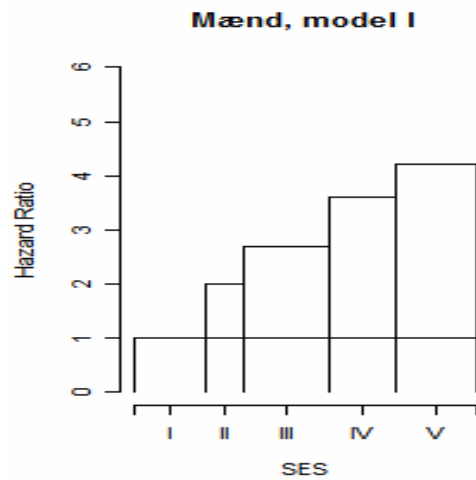
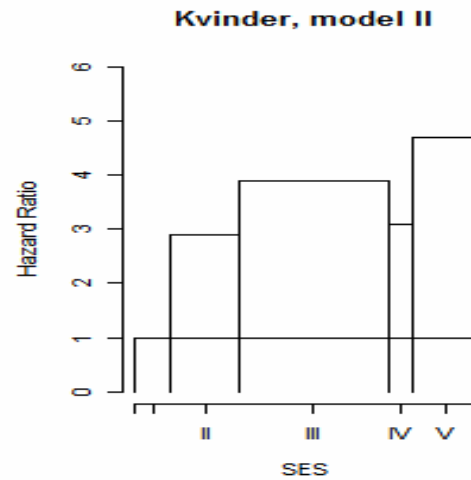
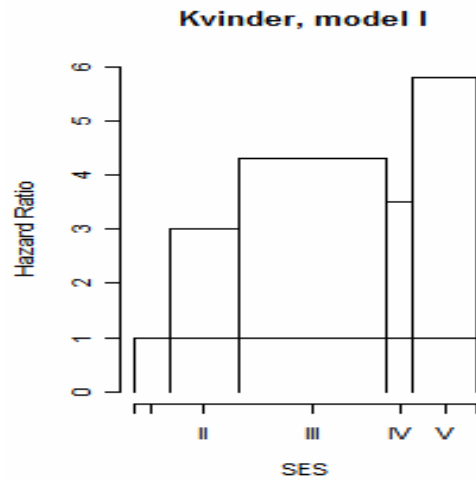
Hvad forklarer hvor meget?

Model I justeret for alder og familie status

Social ulighed i sygefravær

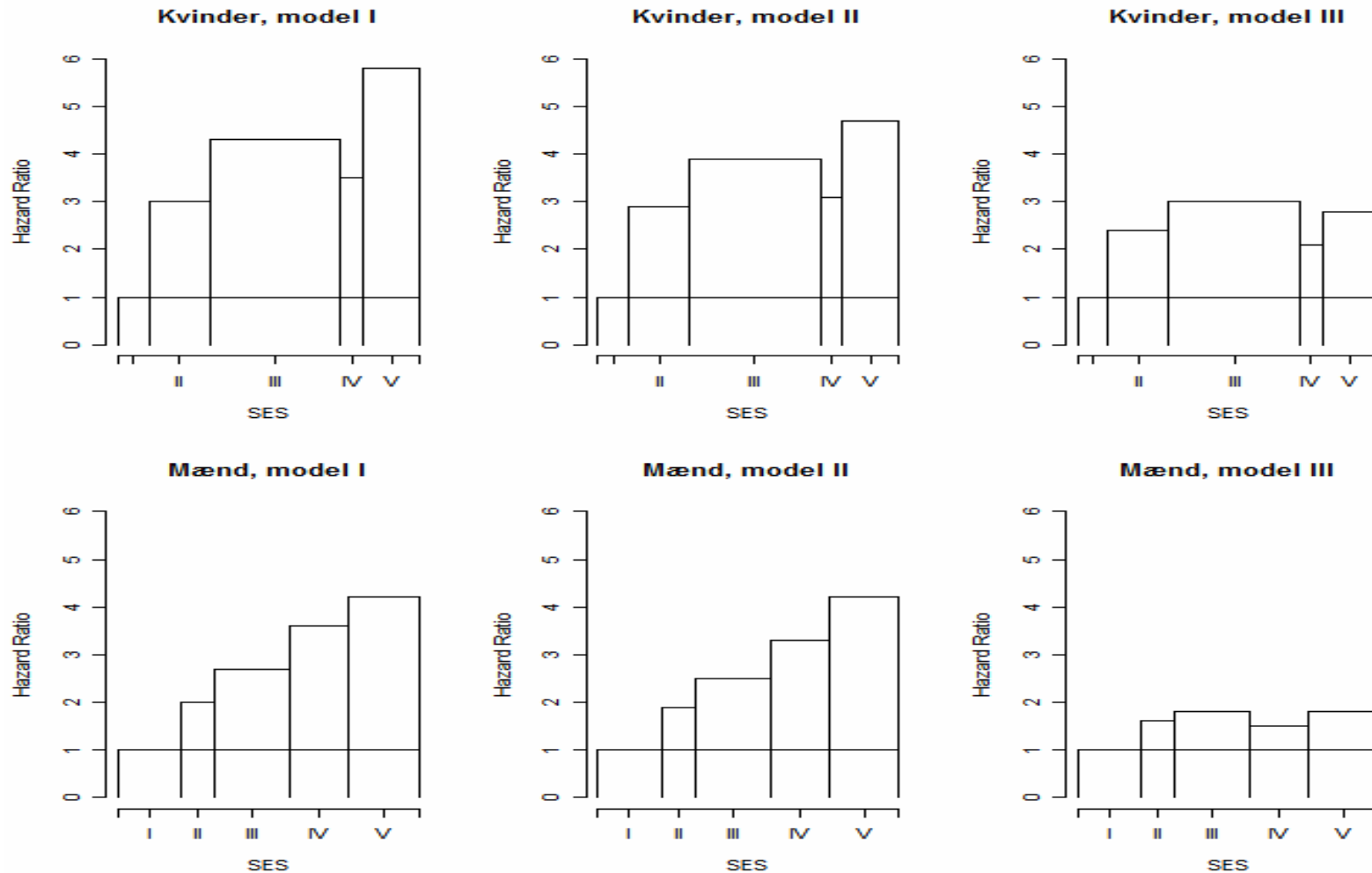
Hvad forklarer hvor meget?

Model I justeret for alder og familie status, model II justeret for alder, familie status, og livsstil

Social ulighed i sygefravær

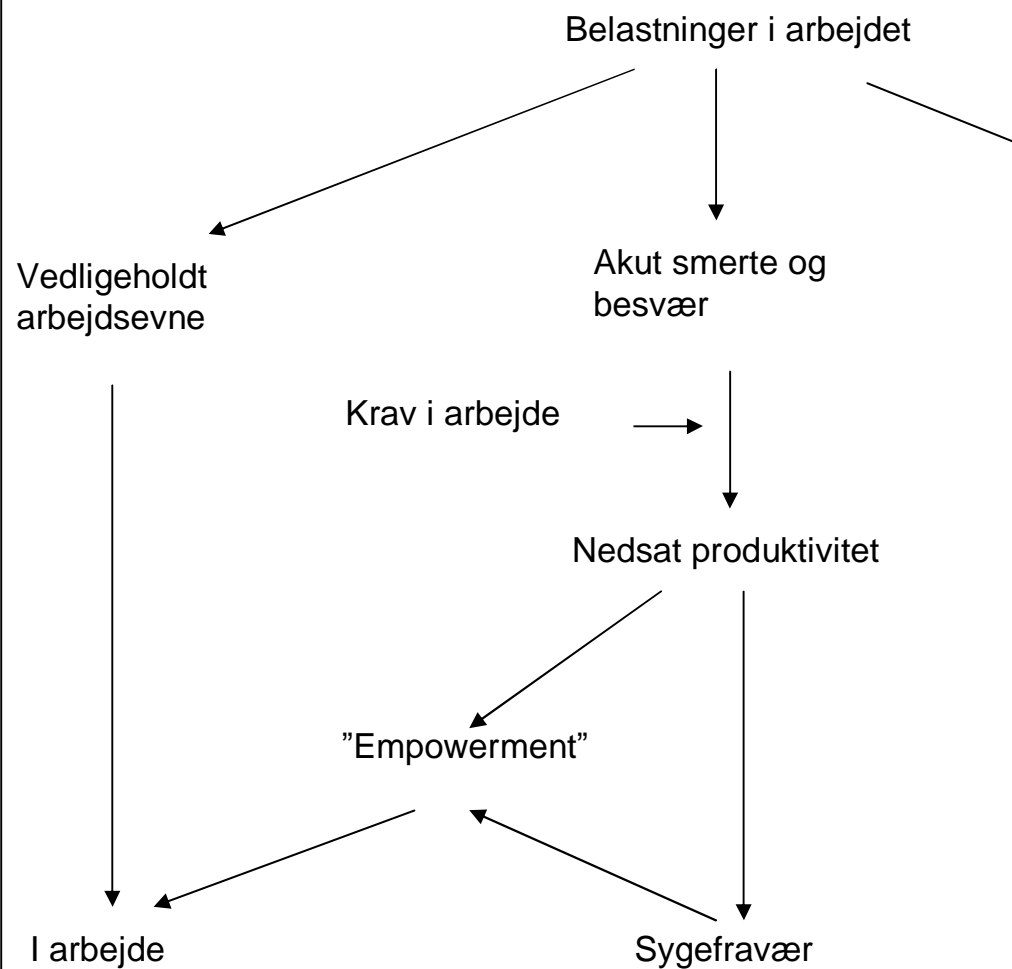
Hvad forklarer hvor meget?

Model I justeret for alder og familie status, model II justeret for alder, familie status, og livsstil, model III justeret for alder, familie status, livsstil, og arbejdsmiljø.

Arbejdsevnesøjlen

DET SOCIALE MILJØ

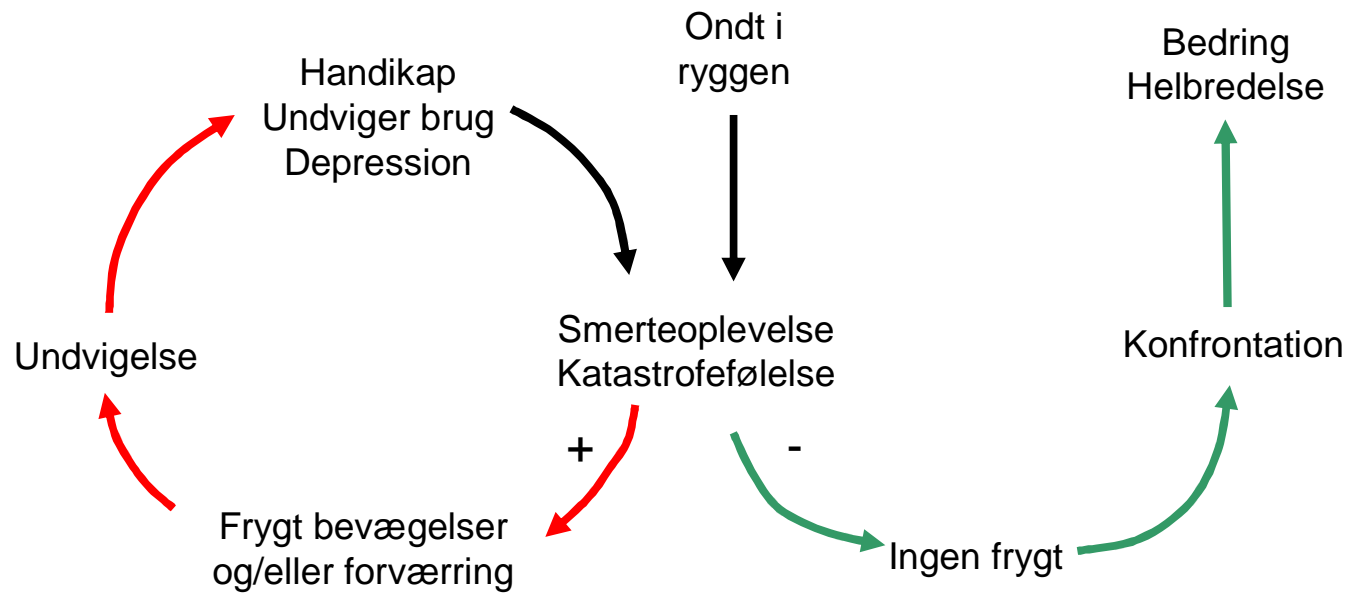
SYGEADFÆRD

PSYKISK STRESS

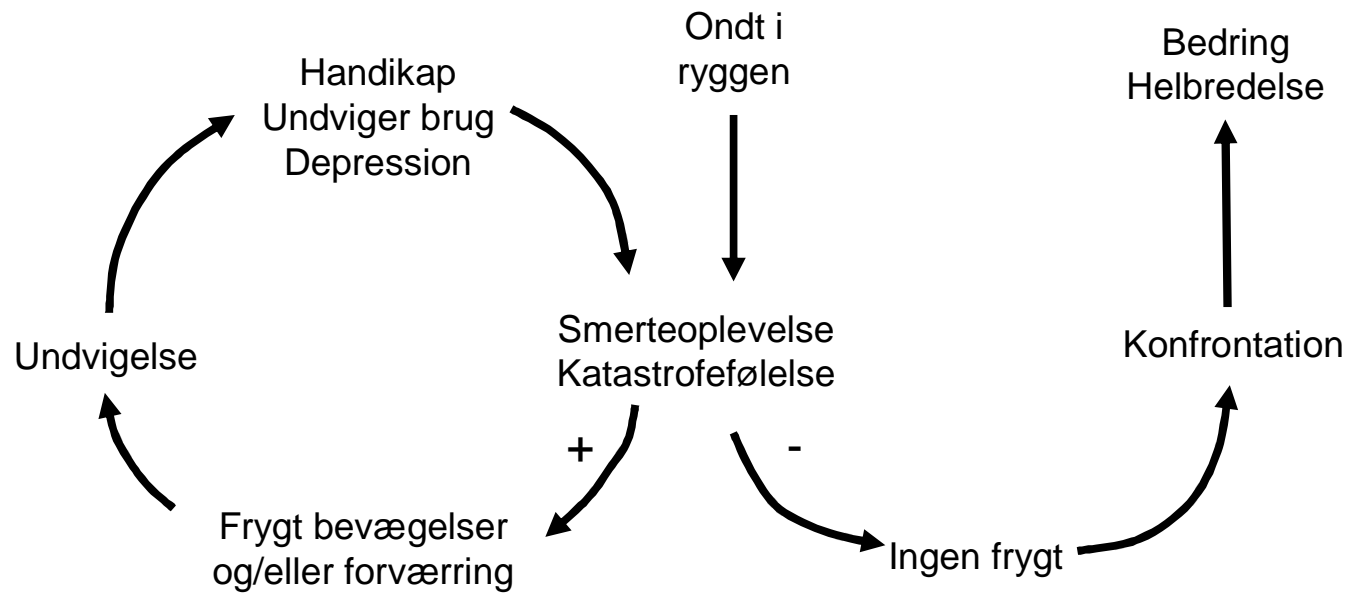
HOLDNINGER

SMERTE

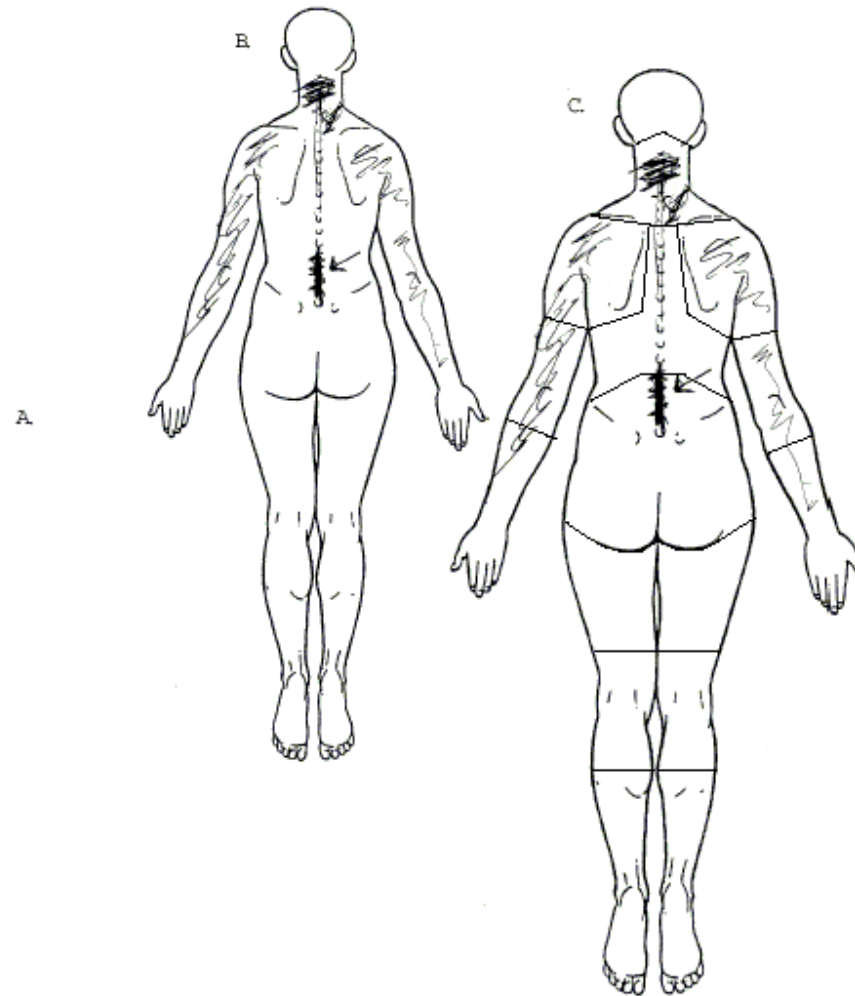
Personen med ondt i ryggen

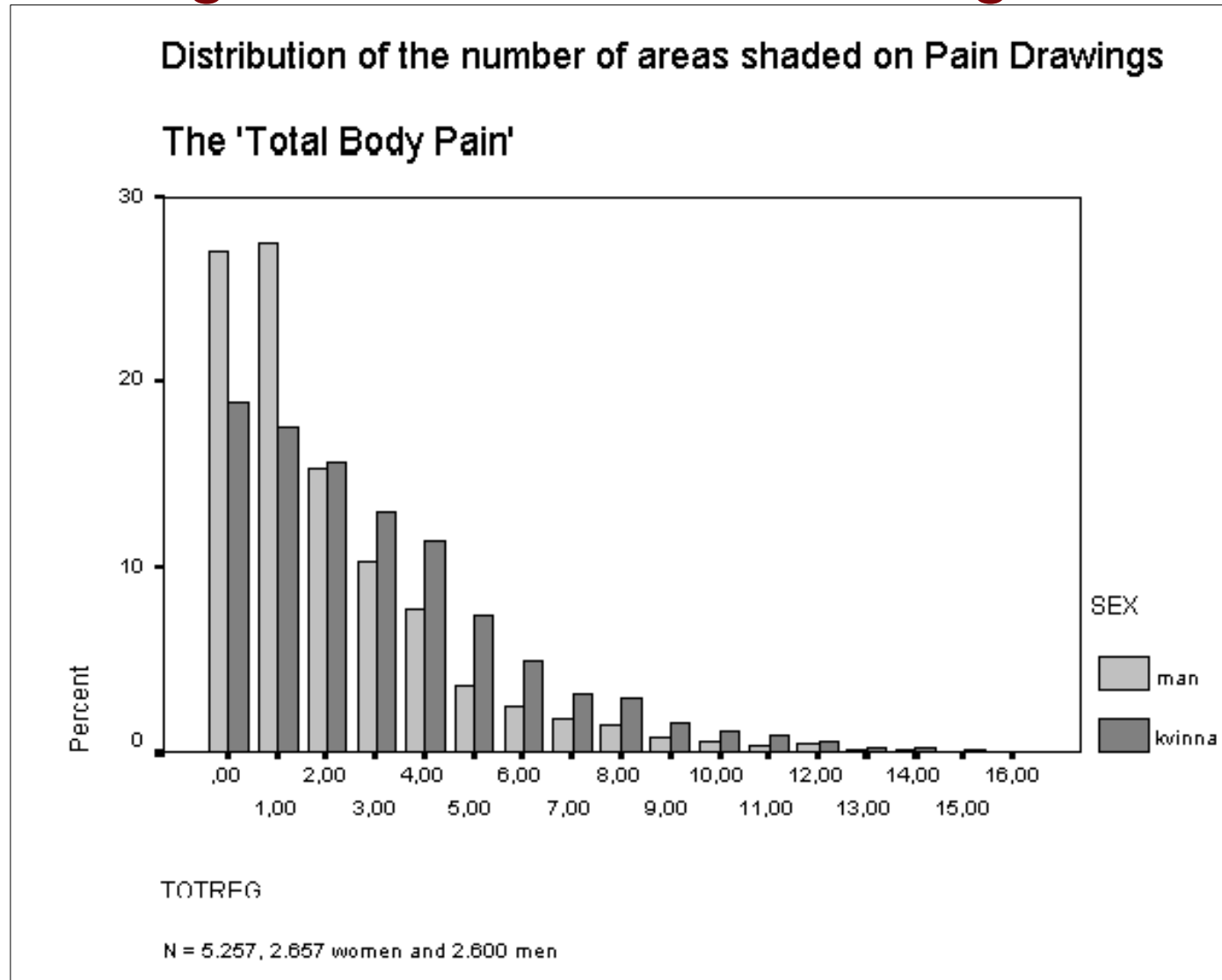
Personen med ondt i ryggen

Smerter i muskler og led

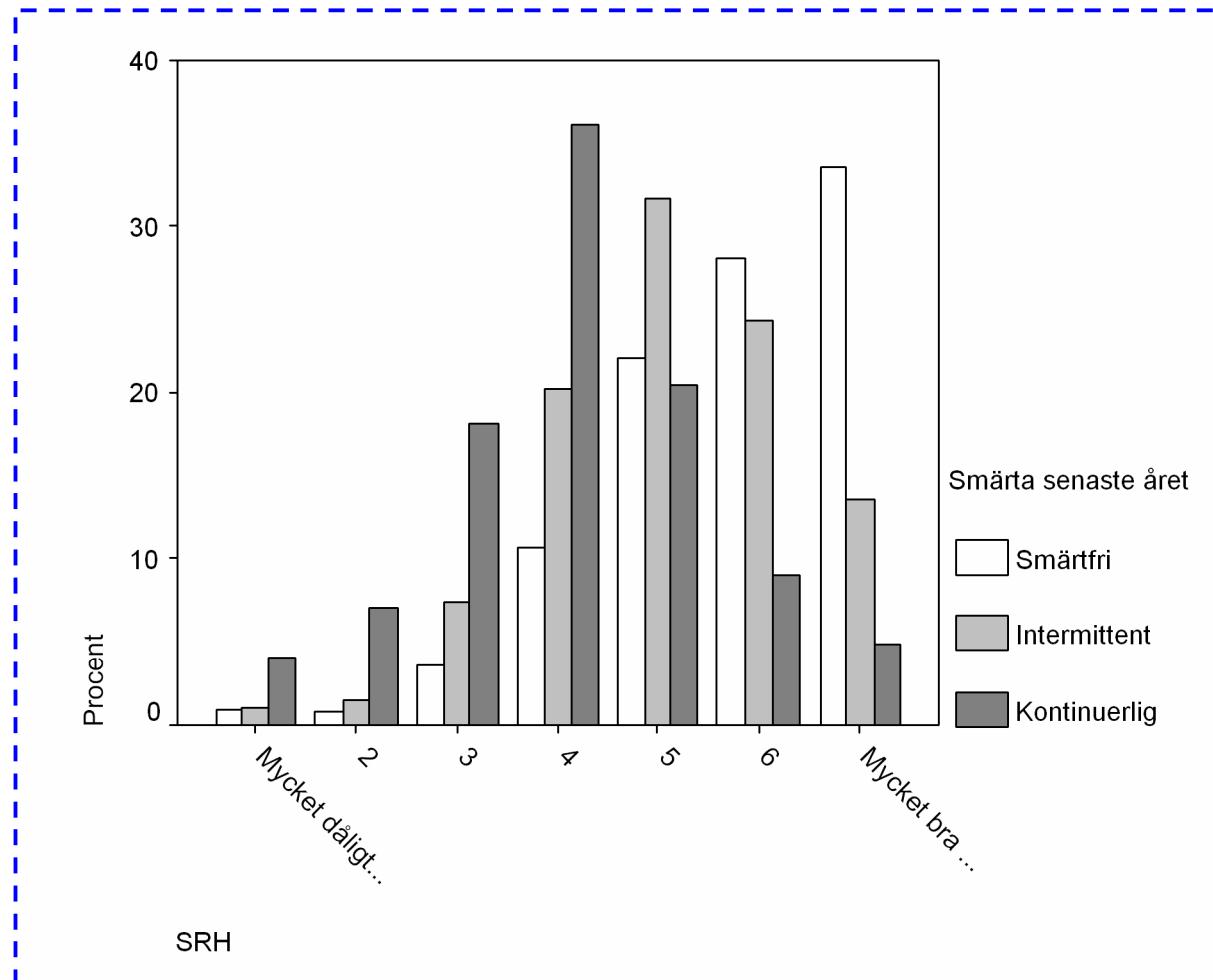

Mange steder på kroppen signalerer smerte samtidigt

Selvurderet helbred skala 1-7, i forhold til smerteniveau

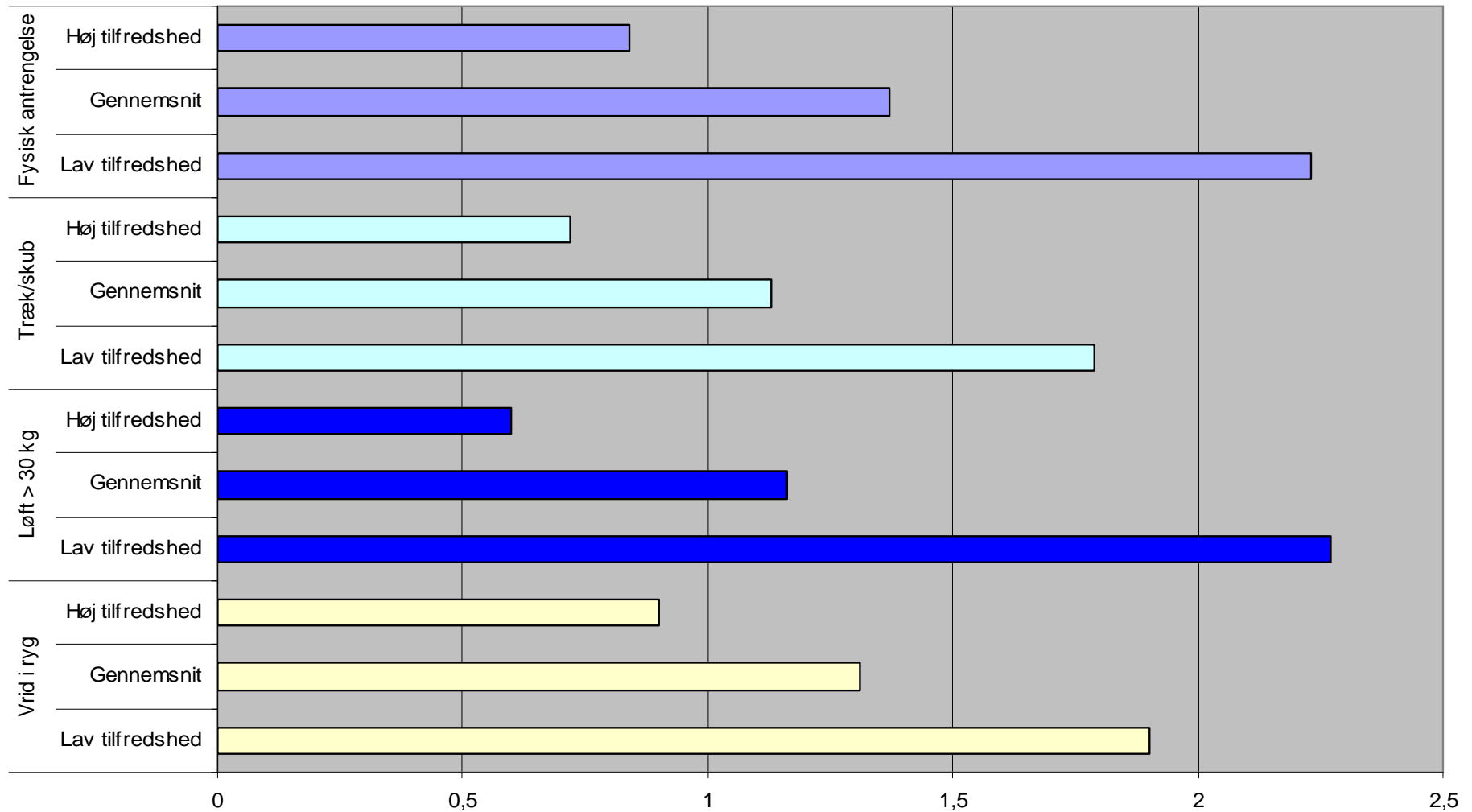
N=5,257 kvinder og mænd med fuldtidsarbejde

Reference: Ektor-Andersen J. The experience of pain ... Pain. 1999Sep; 82(3): 289-95.

Trivsel og fysisk tungt arbejde

Labriola et al., JOEM 2006

Nogle udfordringer

- Agere mod de *(på)virkelige* sammenhænge mellem helbred, sygefravær og førtidigt arbejdsophør
- Operationalisere begrebet "stress" til forebyggende aktiviteter
- Formulere muskel-skelet sammenhængene så der åbnes for bedre indsatsmuligheder
- Tilrettelægge arbejde, som er tilgængeligt for personer med lavere arbejdsevne

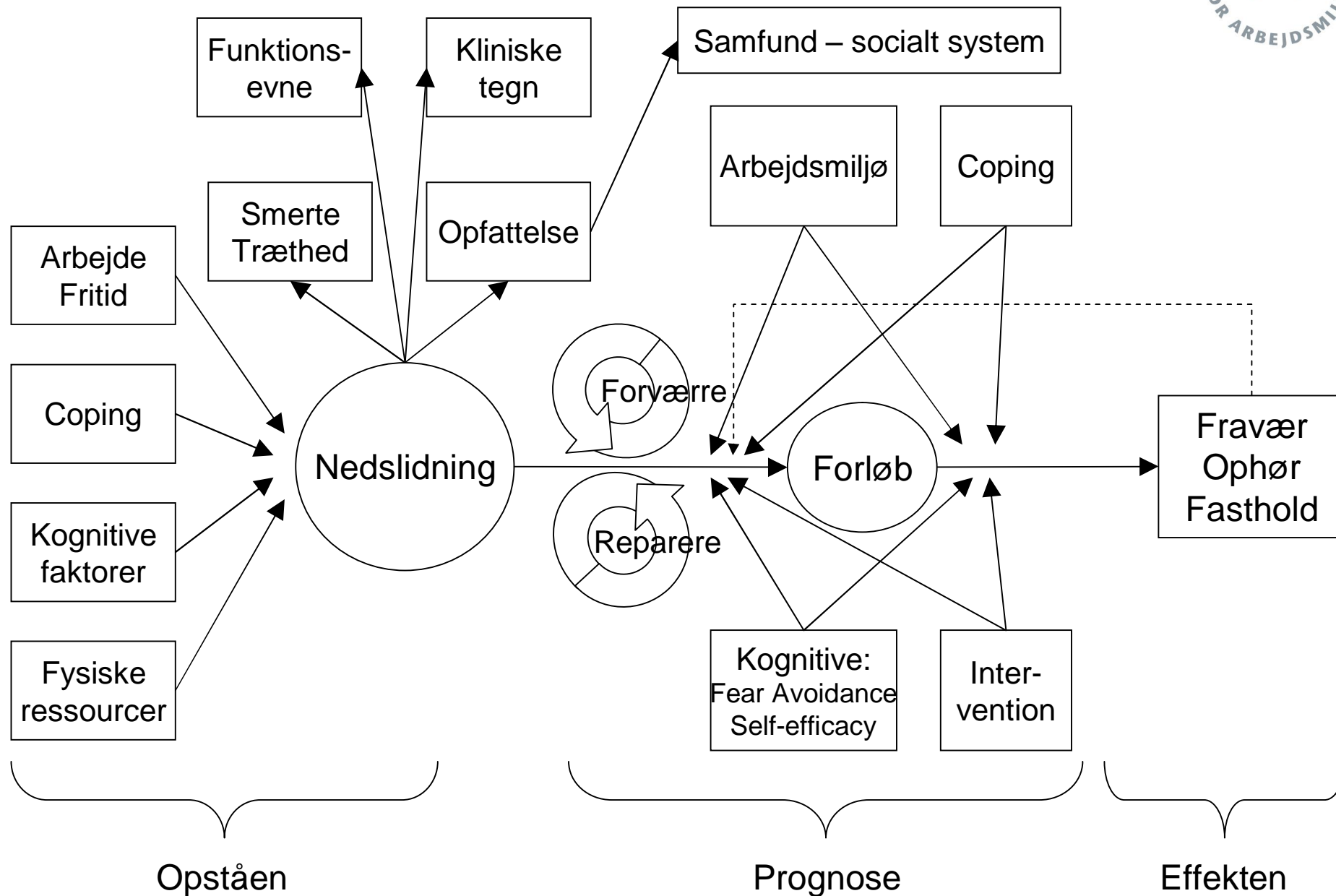
Flere udfordringer

- Effektivt understøtte forebyggende og rehabiliterende indsatser på virksomhederne
- Sikre succes i samspillet mellem arbejdsgiver, medarbejder og øvrige aktører for at få de fleste til at forblive i (vende tilbage) arbejde

Yderligere udfordringer

- Reducere forhold i arbejdsmiljøet som leder til nedslidning og (ældre) lønmodtageres førtidige arbejdsophør
- Bruge og øge vores viden om positive faktorer i arbejdsmiljøet, som giver trivsel og får ældre til at fortsætte på arbejdsmarkedet

Arbejdsmodel nedslidning

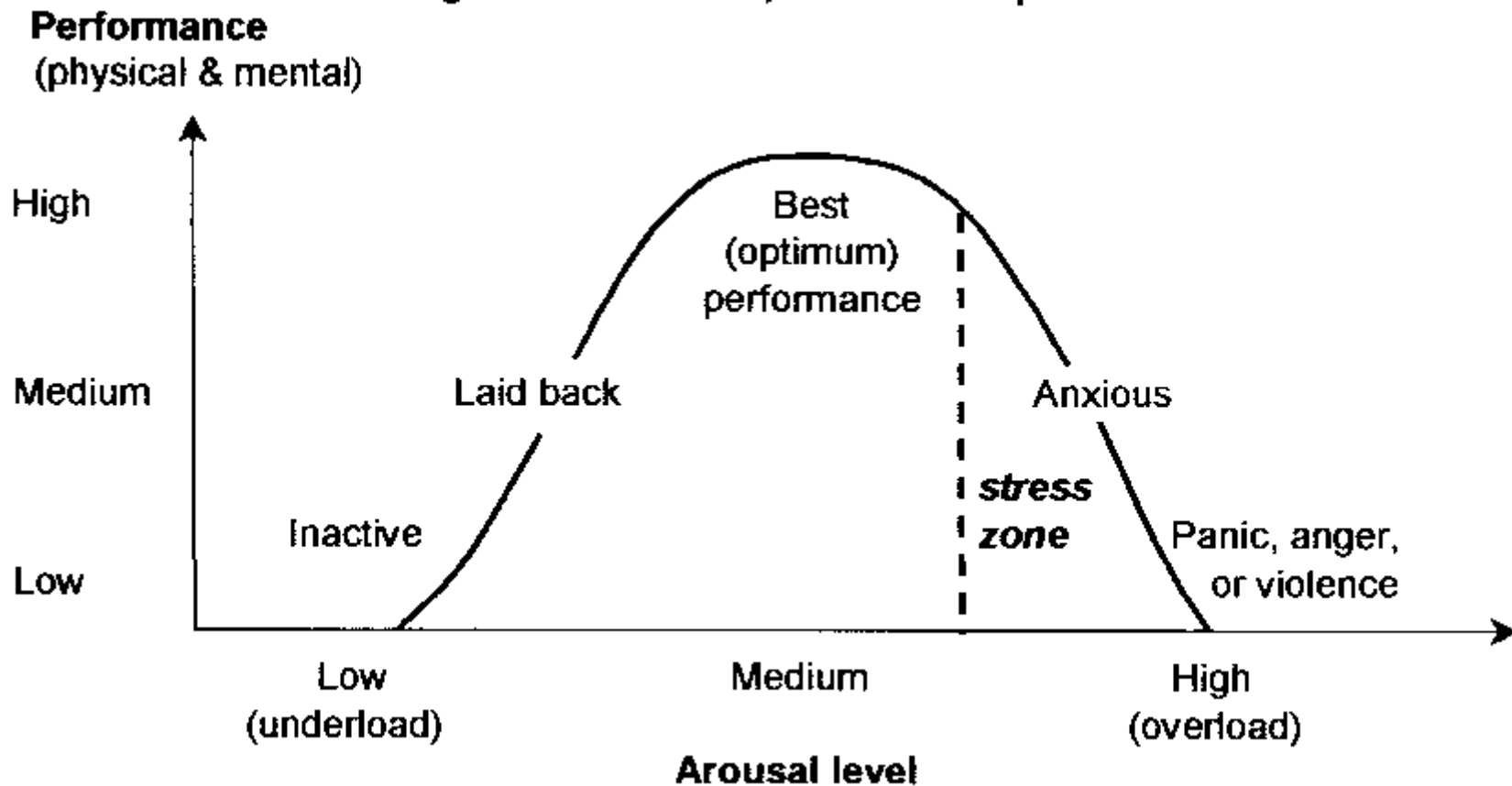
Stress eller hvad?

Det psykiske arbejdsmiljø sprænger rammerne

- både for lidt og for meget er et problem
- forskelligt fra individ til individ
- har ingen vedvarende løsninger
- er komplekst at måle
- grænseværdier umulige
- overskrider grænserne til privatlivet
- trænger ind i hjertet af virksomhedens drift og strategi

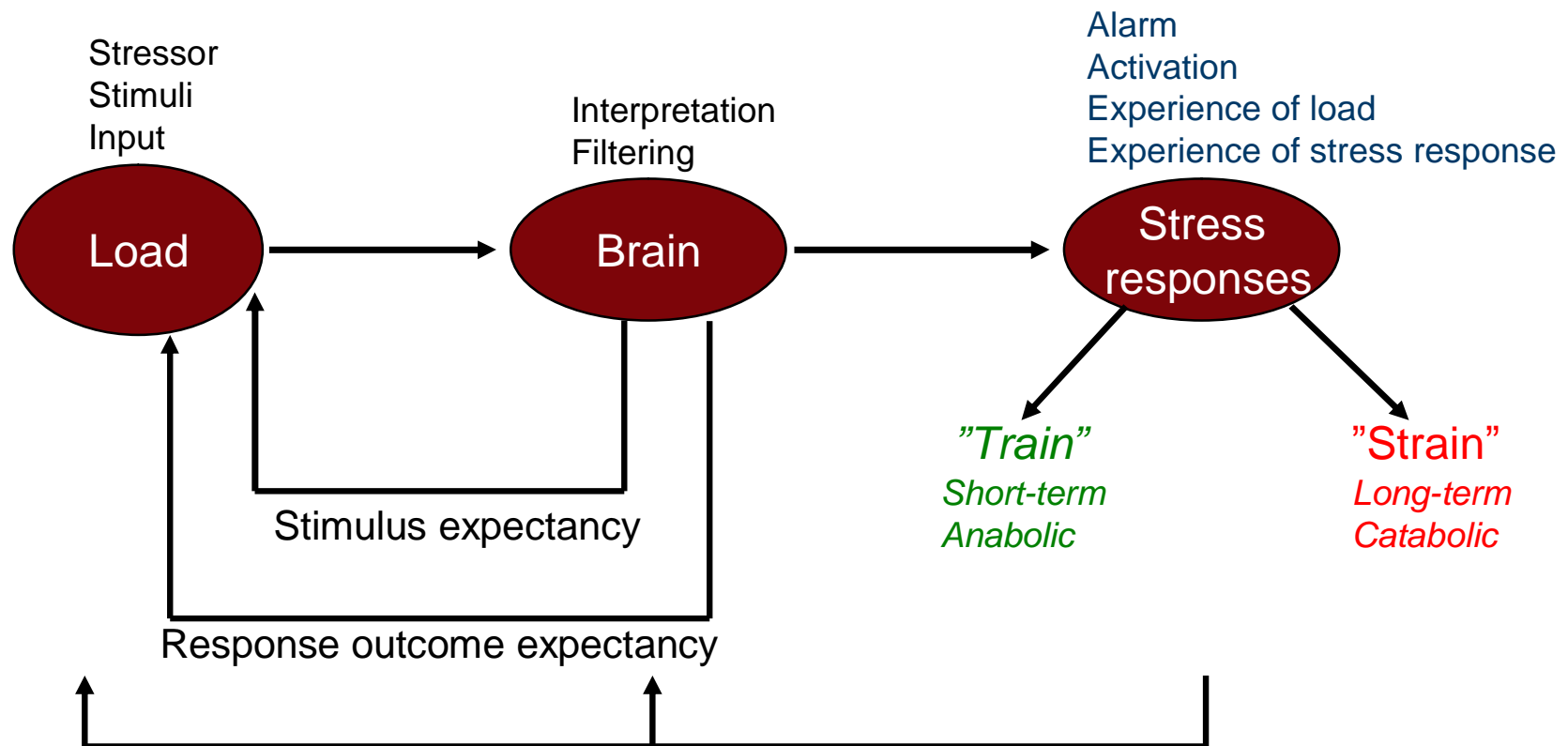
Stressrespons og præstation

4 betydninger af ordet Stress

- Stress stimuli
  - det vi skal/vil
- Stress oplevelsen
  - hvordan vi tolker vores muligheder: positivt eller negativt
- Uspecifikt biologisk reaktion
  - de samme biologiske reaktioner starter hver gang
- Oplevelsen af den biologiske reaktion
  - Hvordan vi oplever/fortolker vores biologiske reaktioner

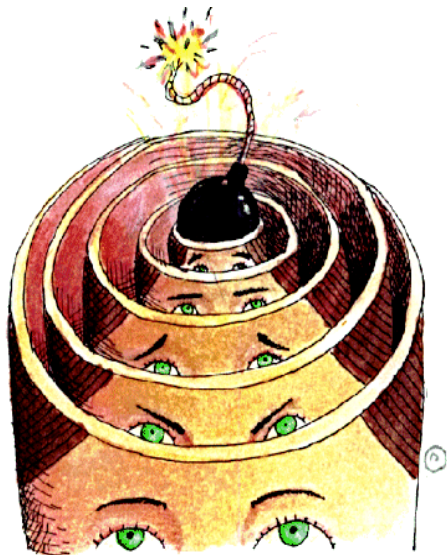
Cognitive Activation Theory of Stress (CATS)

Kognitiv aktiveringsteori

- Ubalance
  - Det som forventes
  - De muligheder som findes

*Der savnes noget for at
jeg kan klare
opgaven!*

- ALARM
- manglende kontrol
- Kan ikke håndtere situationen

Fortolkningen afgør reaktionen

- Trussel
  - vrede, rædsel, ulyst, uro
- Udfordring
  - engagement, interesse, aktivitet
- Neutral, ubetydelig
  - lav reaktion, fornægtelse?

Opgavernes intensitet

Fysiologisk og Psykologisk tilpasning

Uden omveksling (tonisk)
Nedbrydende (katabol aktivitet)

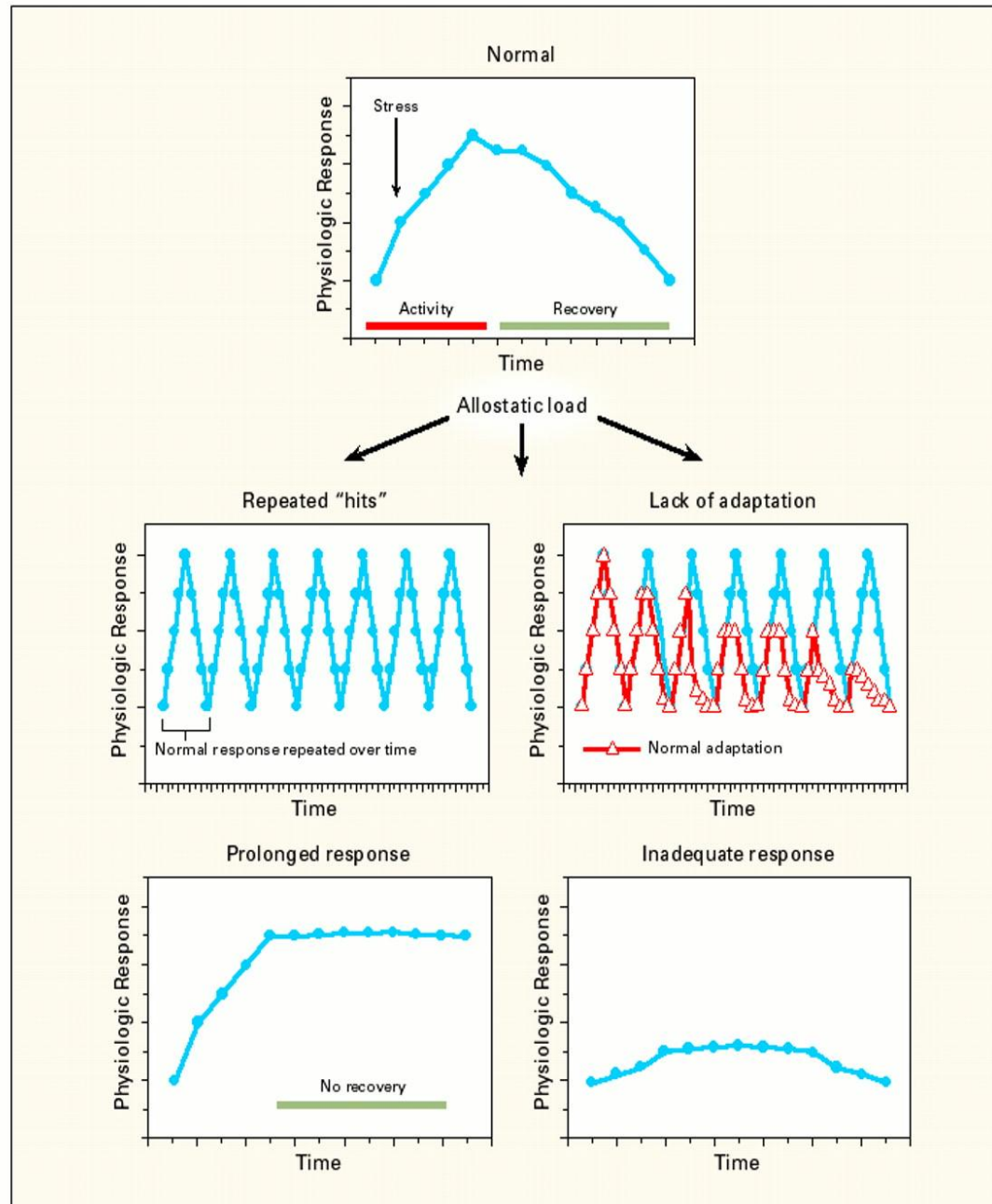
Nedslidning
fysisk – psykisk

Sygdom

Omvekslende (fasisk)
Opbyggende (anabol aktivitet)

Træning
Læring

Trivsel
Godt helbred

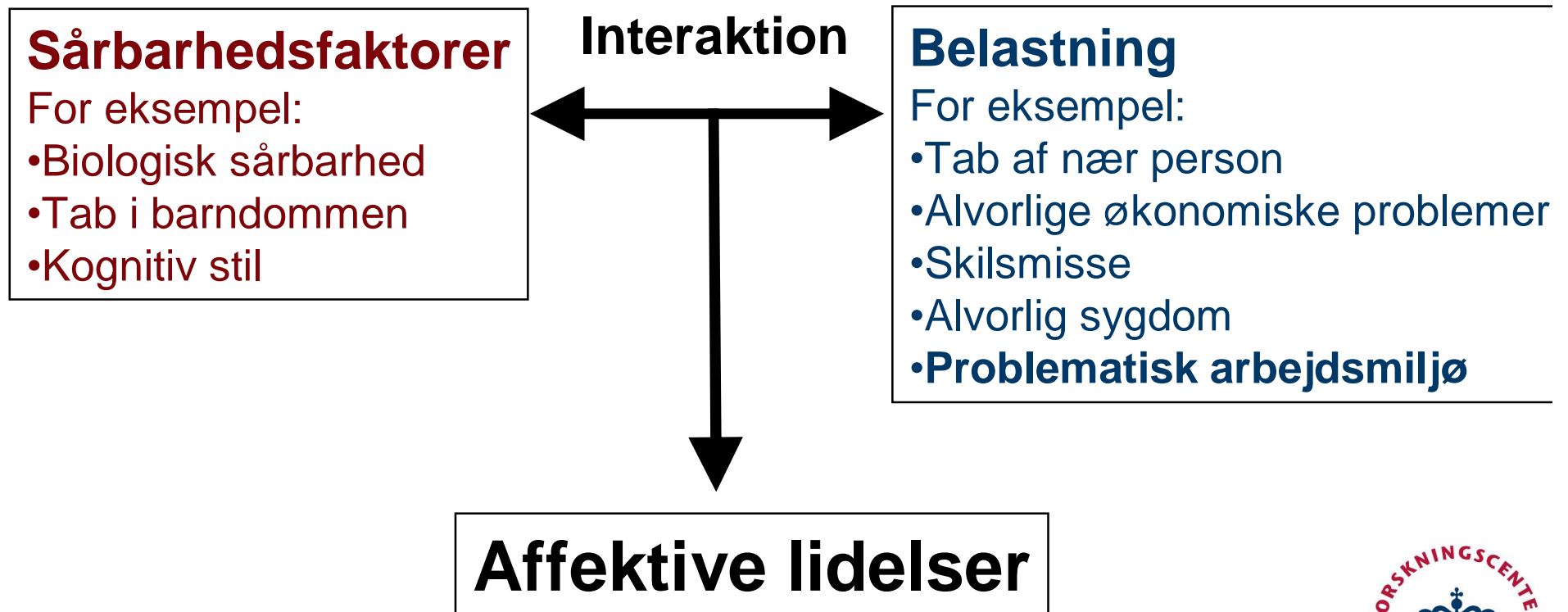

McEwen 2002

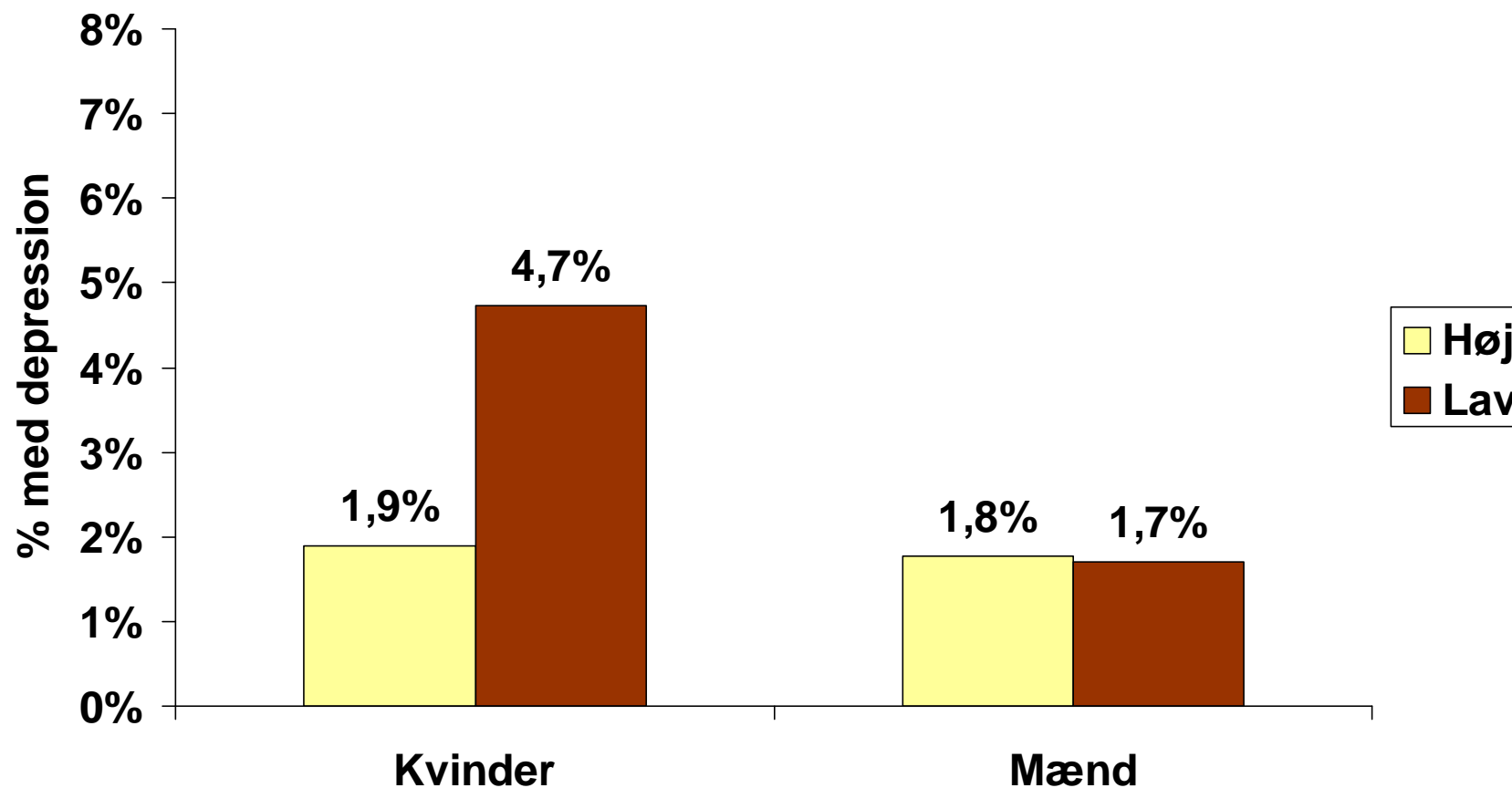

Sårbarheds-stress-modellen

Affektive lidelser er en følge
af interaktioner mellem sårbarhed og belastning

Indflydelse og risiko for depression

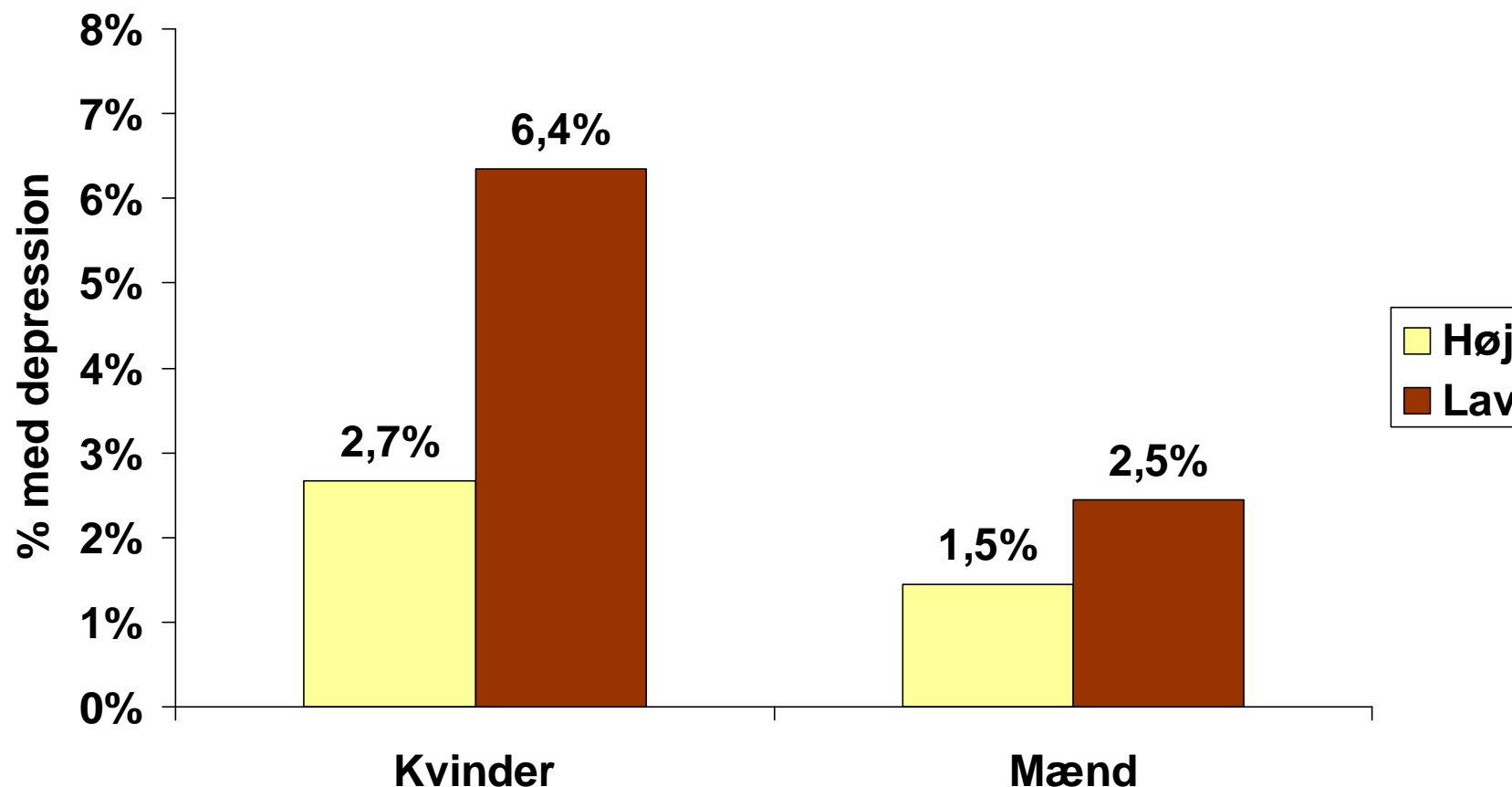

Lav indflydelse betyder en 2 gange højere risiko for depression hos kvinder. Indflydelse havde ikke en effekt hos mænd.

Rugulies et al. (2006). Psychosocial work environment and incidence of severe depressive symptoms: Prospective findings from a 5-year follow-up of the Danish Work Environment Cohort Study. *American Journal of Epidemiology*, 163(10), 877-887.

Social støtte fra chef og risiko for depression

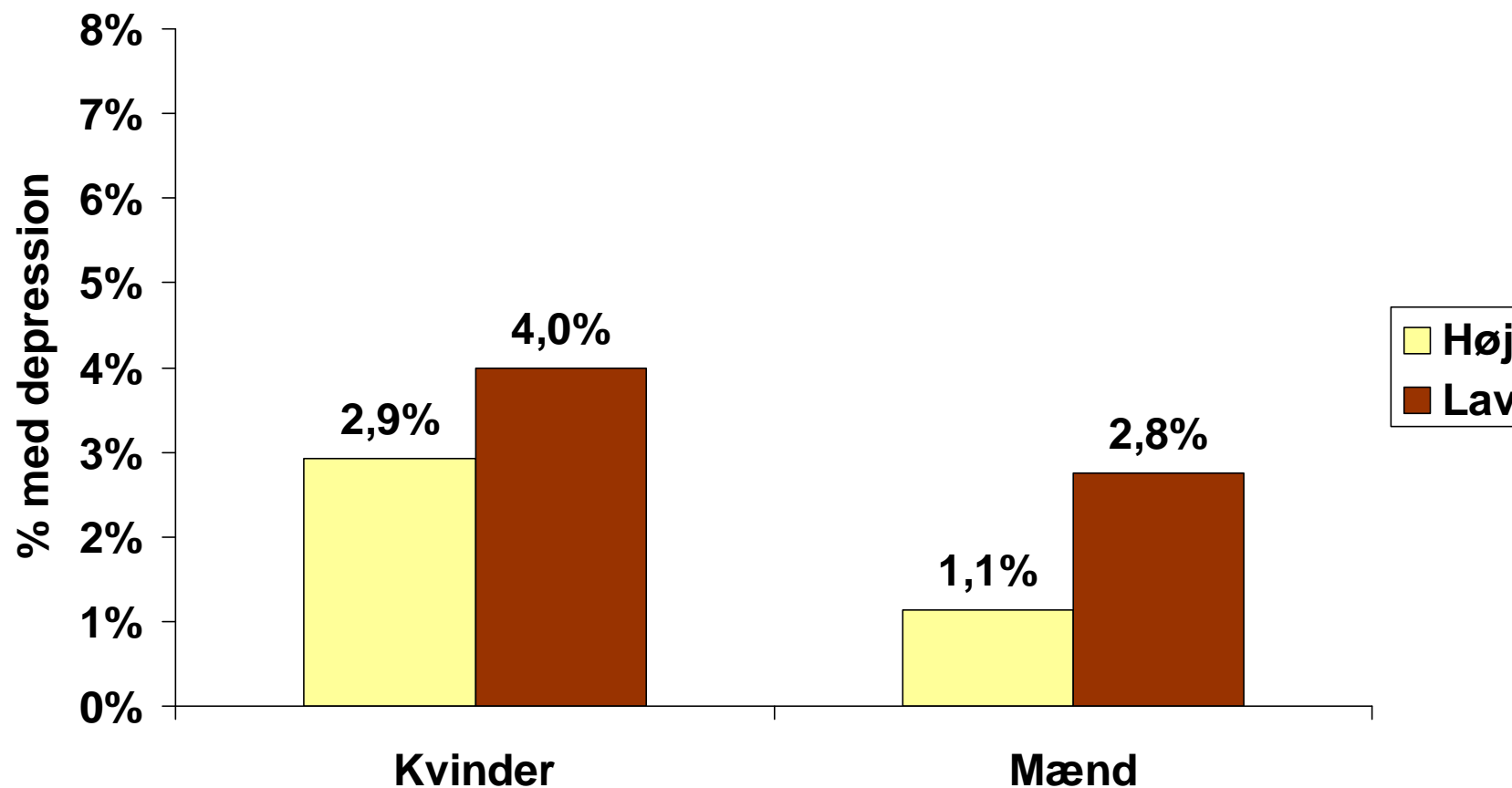

Lav social støtte fra chef betyder en 2 gange højere risiko for depression hos kvinder. Social støtte fra chef havde ikke en effekt hos mænd.

Rugulies et al. (2006). Psychosocial work environment and incidence of severe depressive symptoms: Prospective findings from a 5-year follow-up of the Danish Work Environment Cohort Study. *American Journal of Epidemiology*, 163(10), 877-887.

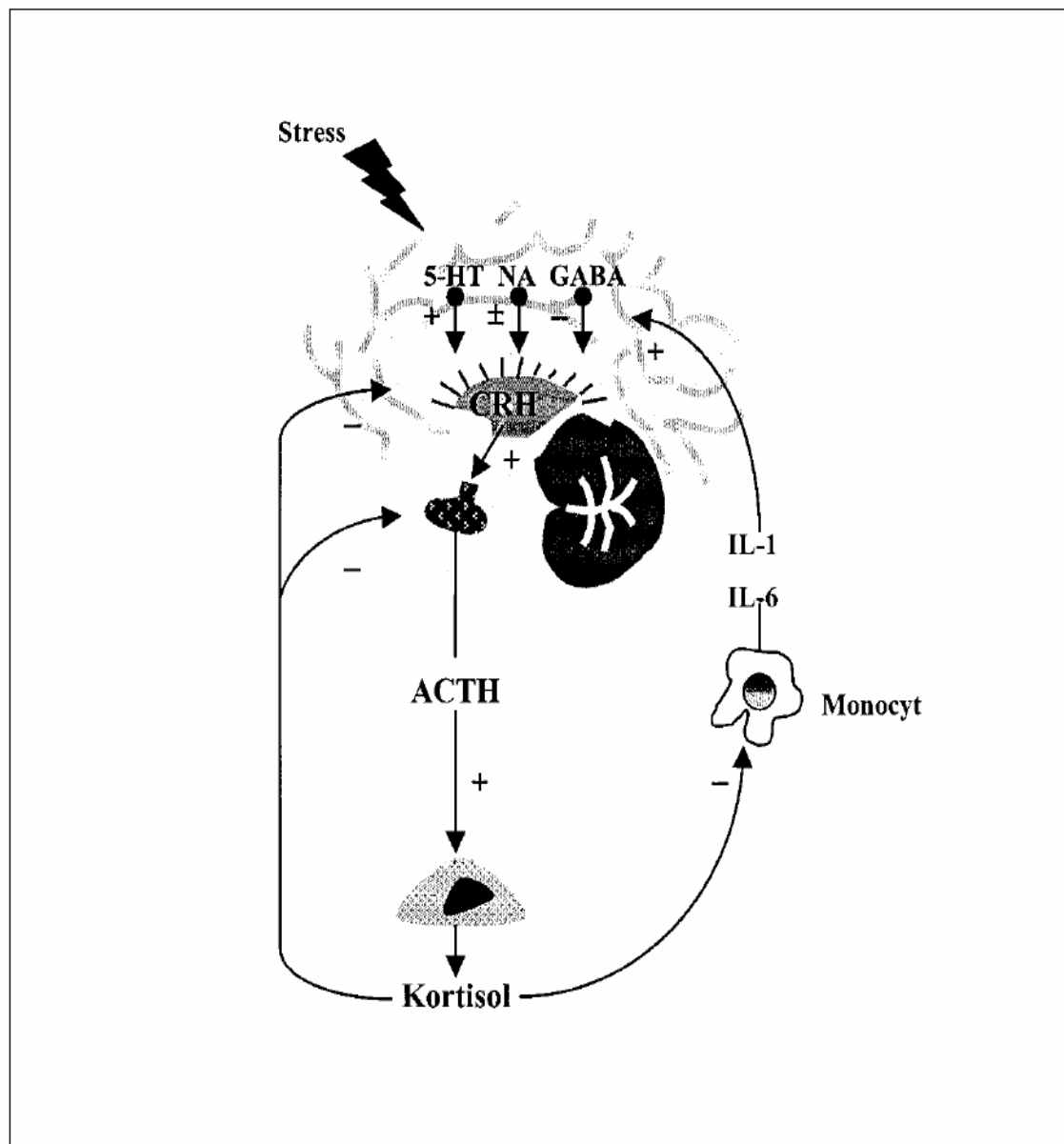
Job usikkerhed og risiko for depression

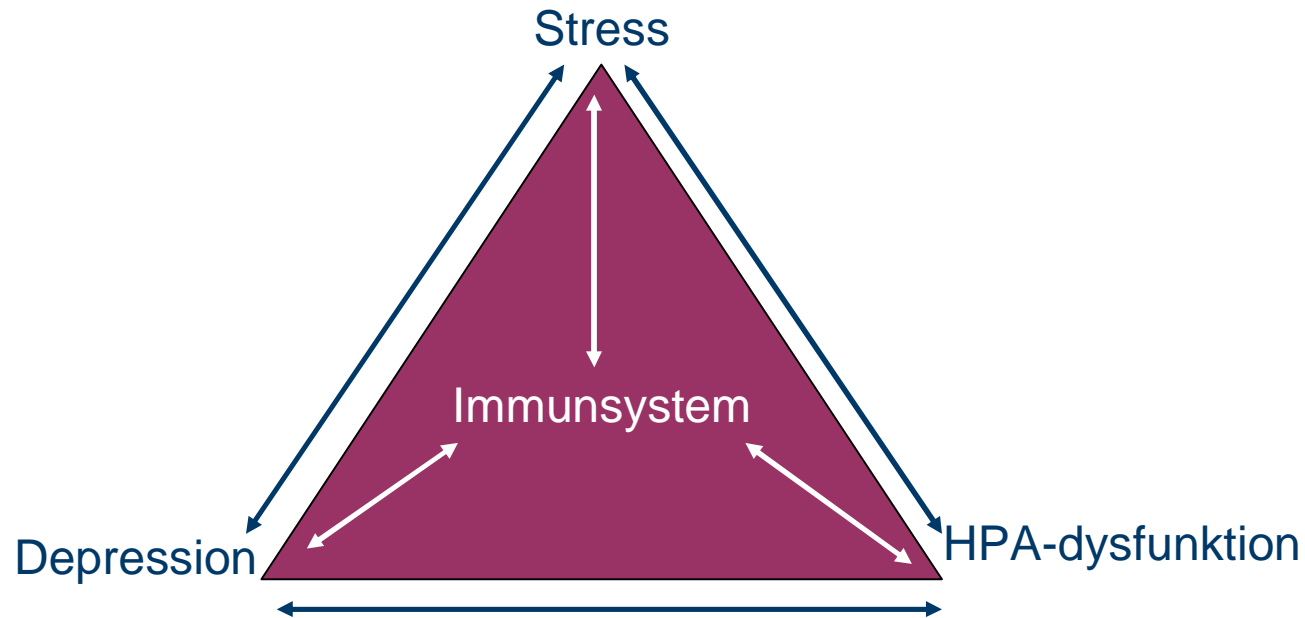
Jobusikkerhed betyder en 2 gange højere risiko for depression hos mænd. Jobusikkerhed havde ikke en effekt hos kvinder.

Rugulies et al. (2006). Psychosocial work environment and incidence of severe depressive symptoms: Prospective findings from a 5-year follow-up of the Danish Work Environment Cohort Study. *American Journal of Epidemiology*, 163(10), 877-887.

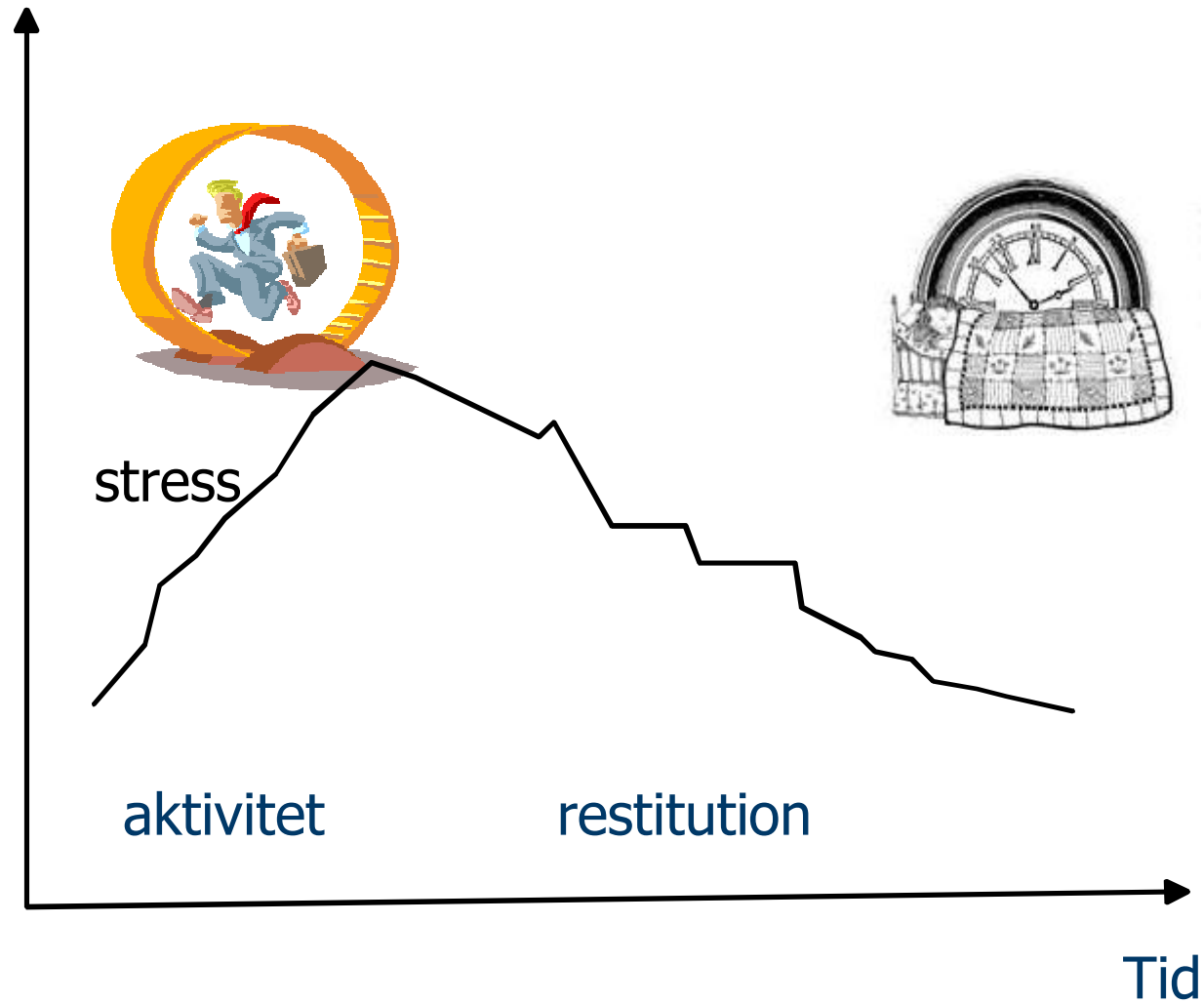

Stress – Depression trekanten

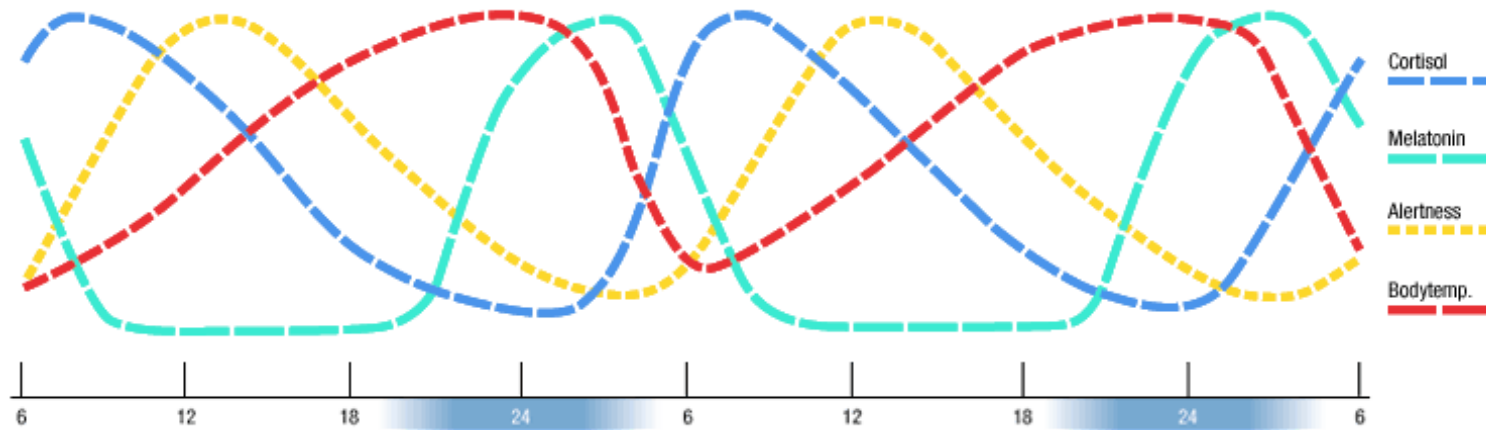

Aktivering - restitution

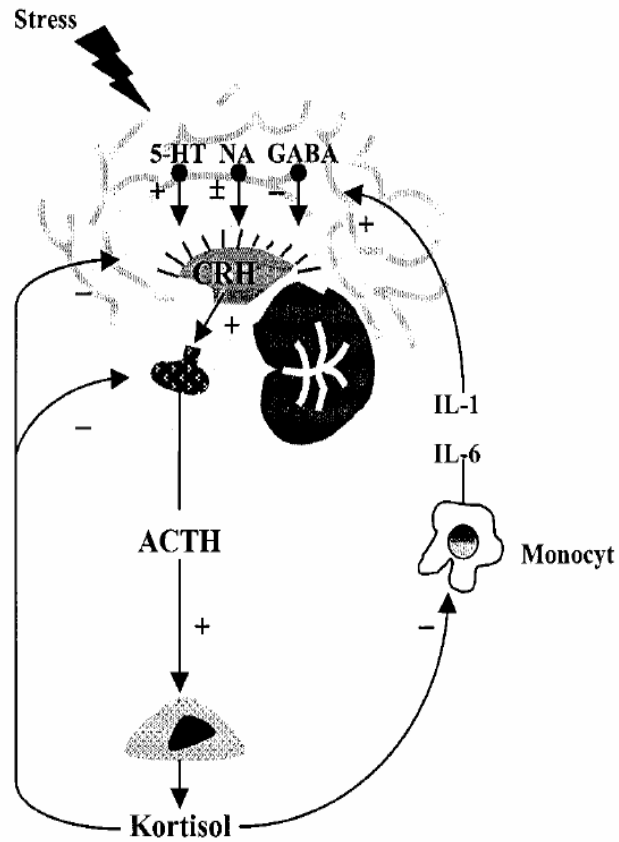
Fysiologisk respons

Cirkadiansk rytme (døgnrytme)

Stress – Træthed – Opmærksomhed

Balance mellem Arbejde, Familieliv og menneskets Biologi

- Stigende krav om fleksibilitet og produktivitet med mulighed for, eller krav om arbejde døgnet rundt
- 24 timer alle ugens 7 dage, 24/7 samfundet
  - lange arbejdsdage inkl. pendling
  - grænseløst arbejde
  - ubalance mellem arbejde og familieliv
  - for lidt søvn og mangel på tid
  - for mange livsprojekter?

PREVENT; Bruxelles

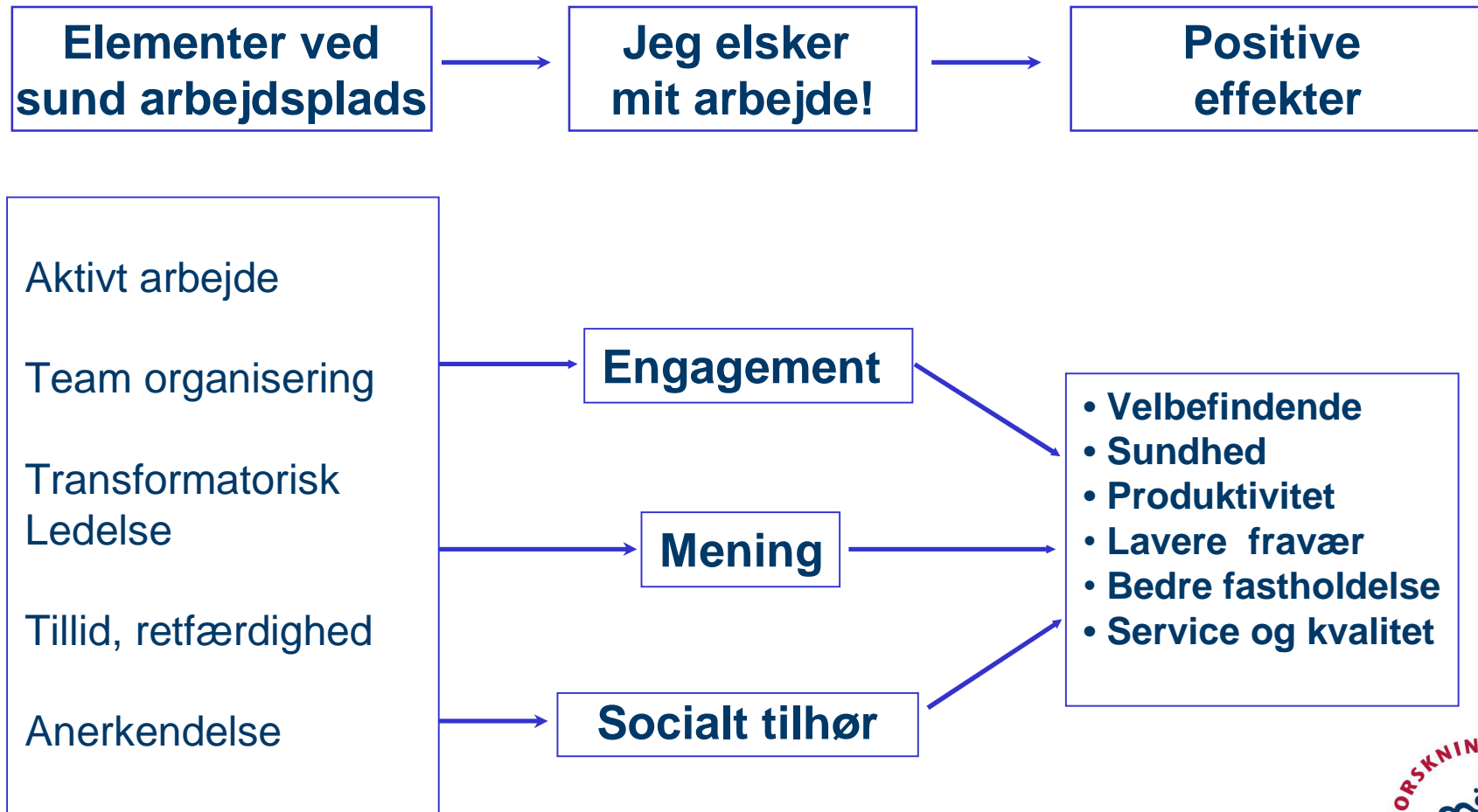
jubilæumsfestskrift 30/11-2007

From occupational health to a culture with well-being at work

*Kim Lyngby Mikkelsen, Elsa Bach and Palle Ørbæk
National Research Centre for the Working
Environment, Copenhagen, Denmark*

Virkninger af positive faktorer

Vilhelm Borg

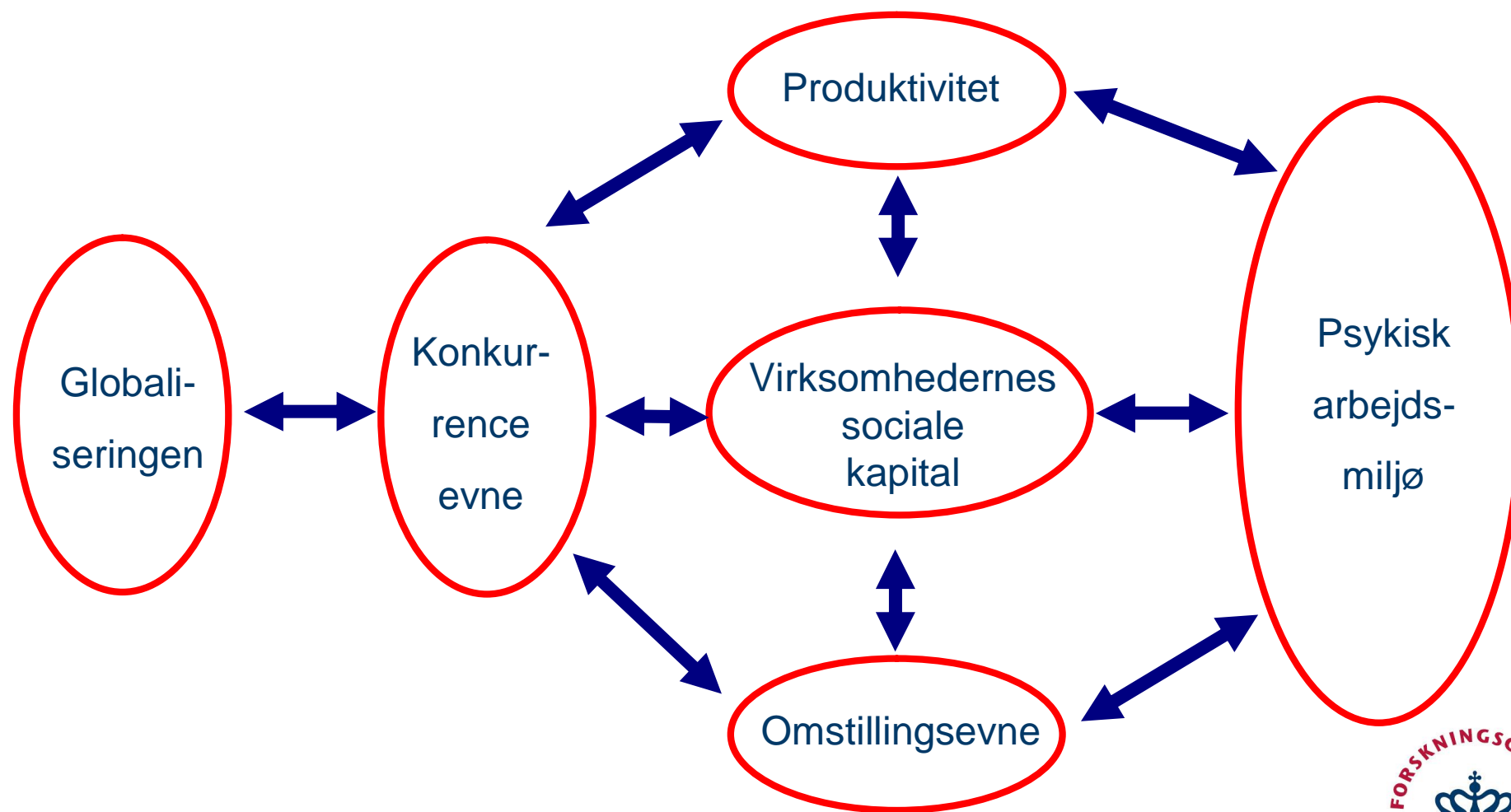

Det gode arbejdsmiljø

- Høj trivsel, lyst til at blive
- Godt samarbejde med kolleger
- Godt samarbejde med ledelse
- Forhold og processer på arbejdspladsen er retfærdige
- Energi til sundhedsfremme generelt
- M.m.
- M.m.

Psykosocial strategi og Globalisering

Fokus på sundhedsfremme

- Biomedicinsk
  - Hvilke sygdomme har man eller risikerer at få?
- Selvvurderet
  - Hvordan man selv opfatter sit helbred
- Funktionsevne
  - Hvor godt man kan udføre sine opgaver – aktiviteter – roller; opnå sine mål

Etisk råd om screening (1)

- Formålet med screeningsprogrammet bør være klart
- Hvor mange skal være med i screeningsprogrammet før én person får gavn af programmet?
- Hvor stor gavn af at screene i forhold til ikke at screene?

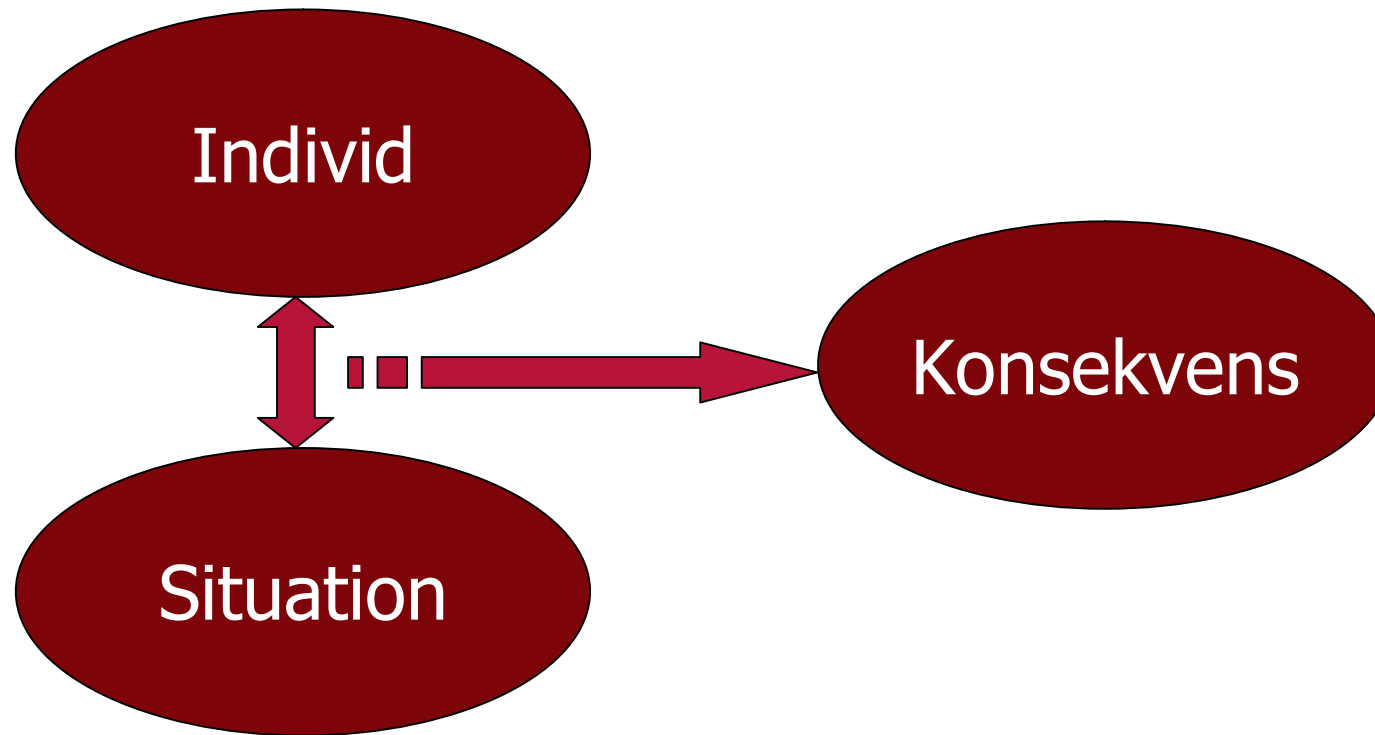
Etisk råd om screening (2)

- Præcis information i invitationen af potentiel deltager om:
  - formål, gavn, ulemper
  - absolut risikoreduktion for den enkelte
  - risici ved behandling
  - konsekvens af ikke at behandle
  - frivilligt og afvisning er uden konsekvenser

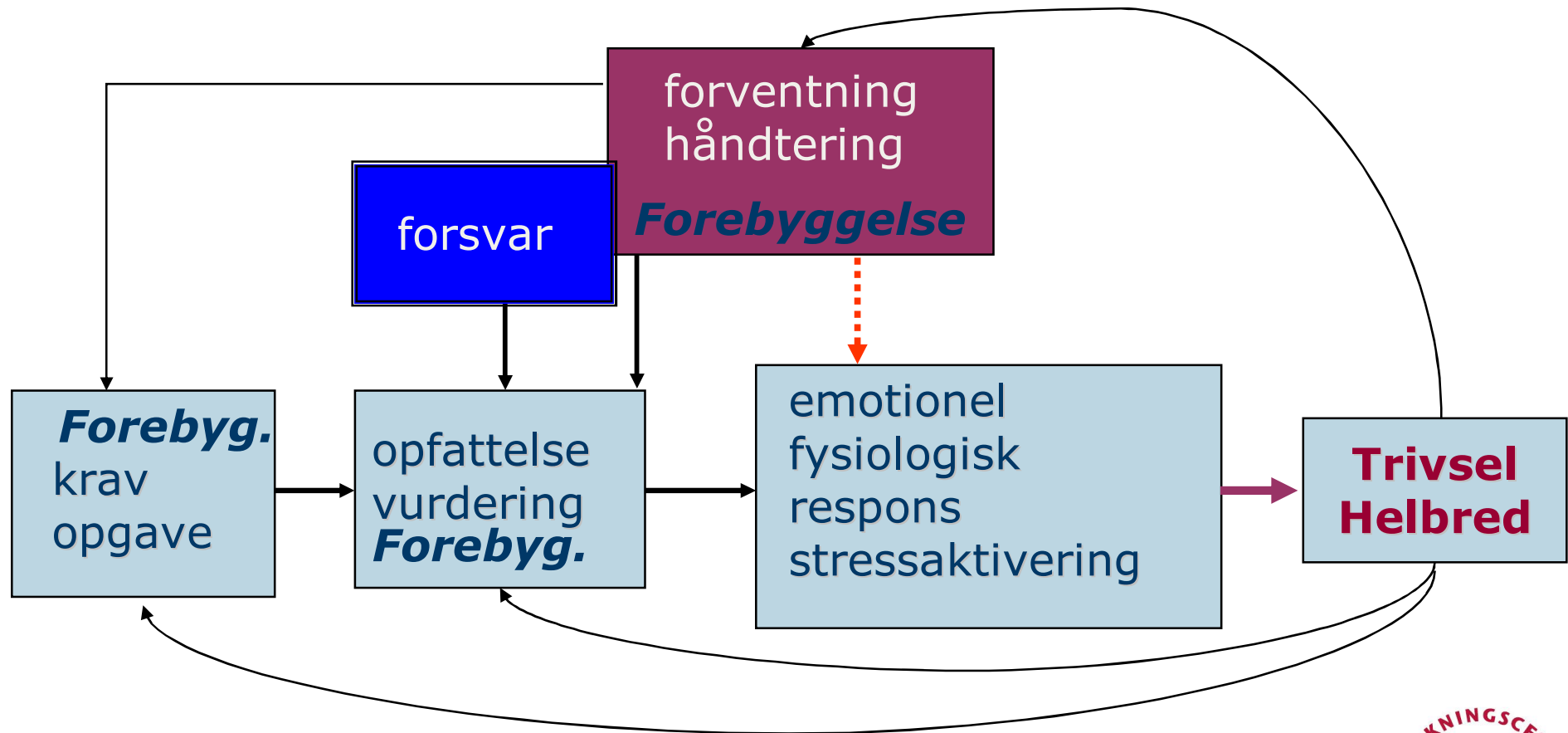
Mulige etiske spilleregler på arbejdspladsen

- Medarbejdere og ledelse afklarer i fællesskab hensigt og mål med sundhedsfremmeindsatsen
- Indsatserne skal bygge på frivillighed, motivation og enighed
- Undgå løftede pegefingre og fanatisme
- Undgå gruppepres
- Sikre den enkelte fortrolighed, tavshedspligt og korrekt håndtering af følsomme oplysninger
- Sikre den enkelte viden om absolut risikoreduktion for sin egen del

Vi skal blive bedre til proces og systemtænkning

Stress, Velbefindende og Helbred

Arbejdsmiljø *for* fremtiden

- Hvordan kan man forestille sig andre løsninger end de sædvanlige?
- Er det nuværende arbejdsmiljøsystem i sig selv en hindring?
- Den eksisterende forståelse af arbejdsmiljøet kan næppe rumme de nye problemer, som arbejdslivet i dag og fremover byder på?
- Vil forståelsen virke begrænsende for mulighederne for at finde løsninger på nye problemer?
- Hvem vil kunne forstå og komme med løsningsforslag til nye typer af arbejdsmiljøproblemer?

Tak for opmærksomheden

www.arbejdsmiljoforskning.dk

www.arbejdsmiljoviden.dk

